AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SAYI : 657
21 OCAK 1967
FİYATI : 125 KURUŞ

Soğuk algınlığından ileri gelen bütün ağrılara

OPON

OPON, bas, dis, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder... grip ve nezle baslangıcında birçok fenalıkları önler OPON günde 6 adete kadar alınabilir

FAYDALIDIR

Güt: XXXVII Yıl: 13 Sayı: 657

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU GENEL YAYIN MÜDÜRÜ :

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ;

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — DÜNYADA: T. Kemal - İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — SİNEMA: Nijat Özön

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI:

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF:

I H A - Erdoğan Çiftler

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI :

3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI :

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER:

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER :

Hürriyet Matbaan — Ankara

BASILDIĞI TARİH :

18.1.1967

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSi
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

(Mahkeme eliyle aldığımız tekziptir)

Vesika ve şahitlere dayanan tekzibimle Turgut Göleye ait Akisi yalanlıyan mektubun neşri üzerine CHP genel Başkam aracılığı ile Akis, kendini kurtarabilmek için Turgut Göleden yalvararak aldığı mektuba sığınmaktadır.......

Turgut Göleye mektubum:......

Cevabi mektup:

"Gönderdiğiniz mektubu üzüntü ile okudum. Akis dergisinde çıkan yazı ile hiçbir ilgim yoktur. Bu dergide adımdan bahsolunarak hakkınızdaki yazılar tamamen yalandır. Bu hususlar hakkında gerekli açıklamayı yapacağım. Sizin yersiz iddialar karşısındaki haklı üzüntünüze katılırım. Turgut Göle"

Kendi adıyla ilgili Akisteki yazıların tamamen yalan olduğunu bildiren Turgut Göledir. Akisin uydurmalarına "yersiz iddialar" diyen yine Turgut Göledir..

Sezai Akdağ

CHP içinde olup bitenler, bu hafta da önemini yitirmedi. Feyzioğlu ve arkadaşlarının isyan hikâyesi, karşılıklı tebliğlerle devam etti. Ancak Parti içindeki hava hiç de, Feyzioğlu lehinde gelişmedi. Feyzioğlu, çabaladıkça battı ve nihayet, arkasında sandığı Grupu bile yitirecek hale geldi. 19 Ocakta toplanacak olan CHP. Meclisinde şüphesiz bu mesele tartışılacak ve kesin bir karara bağlanacaktır. Zira CHP.'nin bu tip sen - ben kavgasına ve hissi çekişmelere tahammülü yoktur.

Eğitim camiası içinde olup bitenler ise bardağı taşıracak hale geldi. Son olarak Gazi Eğitim Enstitüsünde cereyan eden olaylar, A.P.'nin Milli Eğitimden ne anladığını ortaya koyacak niteliktedir. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızda bu meselenin içyüzünü bulacaksınız.

Bu hafta sizlere ilginç bir kapak yazısı sunmaktayız. Memlekette, ba-arıdan başarıya koşan, rekor üstüne rekor kıran yeni bir nesil yetişmekte ve fakat bu nesil, lâyık olduğu ilgiden çeşitli nedenlerle- uzak bulunmaktadır. Bu yeni neslin tiyatro ve spordaki başarılarım SOSYAL HAYAT sayfalarımızda okuyacaksınız. Jale Candan tarafından hazırlanan bu yazıyı hem üzülerek, hem de memnuniyet duyarak izleyeceksiniz. Üzülerek; çünkü bu yeni nesil, lâyık olduğu ilgiden uzaktır. Memnuniyetle; çünkü, buna rağmen bu nesil, başarıdan başarıya koşmaktadır.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXVII Sayı: 657 21 Ocak 1967

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Nasırın ayağında!

Bu hafta, Kahireden gelen bir takım haberler halk arasında çok konuşulan bir konuyu teşkil ediyordu. Türkiye Cumhuriyetinin Dışişleri Bakam Mısırda, hemen hemen iktidara geldiğinden bu yana hep, şiddetli bir Türkiye düşmanlığı yapmış olan Nasırın ayağındadır. Bu, eğer bir ziyaretin iadesi olsaydı, eğer Nasır daha önce kendi Dışişleri Bakanını memleketimize göndermiş bulunsaydı tabii karşılanabilirdi. Denilebilirdi ki: "Bakınız, Nasır Türkiyeyle dostluk yapmak istiyor!" Halbuki bavullarını alıp yola çıkan ilk Dışişleri Bakanı, İhsan Sabri Çağlayangildir. Muhtemelen Nasırın Dışişleri Bakanı, bu ziyareti iade edecektir.

Bütün arap âleminde ve Orta Doğuda prestijini büyük ölçüde kaybetmiş olan, Mısırın kendine göre sosyalist diktatörü Türkiyenin Dışişleri Bakanım ayağına getirmekle şüphesiz bir gösteri yapmaktadır. Orada Çağlayangil mutlaka şarkkâri ikram ve izaz görecek, şerefine ziyafetler, eğlenceler tertiplenecek, sazlar çalacak, kızlar oynayacaktır. Orta Doğu, bunların en mükemmel tertiplendiği yerdir. Bu muhabbetten Mısırın Türkiyeye karşı ne dostane hisler beslediği neticesi de, usta tefsirciler tarafından çıkarılacaktır. Fakat. Nasır, elbette ki oynamakta olduğu büyük oyunu değiştirmek niyetinde değildir ve bu oyun onu ister istemez bir "türk düşmanlığının körükçüsü yapmaktadır. Arapların üzerinde bir tesir sahibiyken bunu tamamen bizim aleyhimizde kullanan Mısırın kendine göre sosyalist diktatörü, bu tesirini kaybetmişken her halde bize faydalı olacak değildir.

Hazin olan, bir Dışişleri Bakanının ve -ziyaretinin uygunluğunu danıştıysa- bir Dışişleri Bakanlığının bu kadar kaba bir oyunu farketmeyip Türkiyeyi Nasırın satranç tahtasında piyon haline sokmayı kabul etmeleridir. Nasırın temsilcisine Ankara açıktı. Türkiyenin temsilcisine bundan önce, Kahire yolunun kapalı bulunması gerekirdi.

İhsan Sabri Çağlayangil
Ters işler

C.H.P.

Dananın kuyruğu

Ortanın Solu fikrine, Ortanın Solu ekibine, Genel Sekretere ve nihayet Genel Başkana karşı isyan bayrağı açan çomakçılar ekibi, haftanın başında fena bir zılgıt yedi. Hem de hiç ummadığı bir taraftan... Zılgıdı çekenlerden biri, olayı, sade bir ifadeyle şöyle özetleyiverdi:

"— Bu 8'ler, bizleri kelle gibi gördükleri için cesaret alıyorlar. Ne yapsalar, haklı da olsalar haksız da olsalar, biz onları mutlaka destekliyeceğiz.. Öyle, yağma yok! Sen bana güvenerek boyuna, lüzumlu lüzumsuz kabadayılık yapsan, ben buna razı gelmesem, ne yaparım? Gelirim sana 'bana güvenme', derim, değil mi ya?. Biz de bunu yaptık.."

Bu sözlerin sahibi, CHP Çankırı milletvekili Dursun Akçaoğludur. Akçaoğlu ve 76'lar grupunda birlikte çalıştığı arkadaşları bu haftanın başında Feyzioğlu ve isyan arkadaşlarına gitmişler, "akıllarını başlarına toplıyarak bölücülükten vazgeçmelerini, aksi takdirde kendilerini bundan böyle desteklemiyeceklerini" söylemişlerdir. Bu zılgıdı çekenler, Feyzioğlu ve isyancı yoldaşlarına bir de mehil tanımışlardır: 19 Ocak Perşembe günü yapılacak olan Parti Meclisi toplantısı... Bu toplantıda 8'ler gürültüyü kesmezlerse, çok komik bir şey olacak, çantada keklik saydıkları Grup çoğunluğunu karşılarında buluvereceklerdir. Kurultay sonrasının tepkilerini kanalize etmek suretiyle ele geçirdikleri Grup yöneticiliği yetkilerini kullanarak meşru Genel Merkezi yıpratmak ve meşru Genel Sekreteri sandalyesinden sökmek amacıyla isyana kalkışanlar için çok yakında, "Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan oldular" denirse, şaşmamalıdır. Çünkü, Feyzioğlu ve isyancı ekibinin yediği zılgıdın bir imlamı da "adem-i itimat" tehdididir.

Bu tatil ne tatili?

Feyzioğlunun "nasıl olsa arkamdalar" diye düşündüğü CHP Grupunda bazı kıpırdanmalar olduğu bilinmekteydi. Bu kıpırdanmanın, Feyzioğlunun isyanının Partiyi yaralama derecesi arttıkça hızlandığı da farkediliyordu. Ama isyancılara karşı hoşnutsuzluğun hangi noktaya ulaştığı tam olarak tesbit edilemiyordu. Kendilerini isyanın heyecanına terkeden Grup yöneticileri, Grupu toplamıyorlardı ki hoşnutsuzluğun derecesi ölçülebilsin. CHP Grupu, son yıllarda, Meclis tatilde bulunmadığı halde, toplantı yapma-

Din, toplum ve kalkınma hakkında

Metin TOKER

Türkiyede D.P.'nin harikulade kaderinden sonra ve bilhassa şimdi, A.P.'nin büyük seçim başarısı üzerine, pek çok kimseyi din, bir politika unsura olarak yalandan ilgilendirmektedir. Başbakan Süleyman Demirelin dini gösterileri ve yayınları, taşıdıkları istismar kokusunun kuvveti dolayısıyla gerçek mahiyetlerini kaba bir şekilde belli etmektedirler ve o itibarla bunlar, bir düşünce mahsulü olmaktan uzaktır. Ama Sunayın, bu konudaki fikirlerini Bayram dolayısıyla kamuoyuna açıklaması, Cumhurbaşkanının din meselesi üzerinde istismar gayretinden uzak bir tarzda düşünmekte olduğunun delilini vermiştir.

Cumhurbaşkanı Sunay türk tarihinin Osmanlı İmparatorluğu devrinde kuruluş ve yükseliş yıllarının sırrım din adamlarının "yüksek fazilet, ve medeniyet vasıfları"na bağlamakta ,duraklama yıllarını onların "ilmi düşünce bakımından yetersiz, felsefi anlayıştan yoksun" olmalarına vermekte, gerileme yıllarının sebebini de "cahil ve fikren karanlıkta kalmış kişiler"in din önderliğini ellerine geçirmelerinde görmektedir. Bu mantık silsilesinin icabı olarak Sunay, bugün Türkiyenin ileri memleketler seviyesine ulaştırılması çabasında din adamlarına önemli görevlerin ve sorumlulukların düştüğü fikrini söylemektedir.

Cumhurbaşkanının ileri sürdüğü hususların birer gerçek olmadığım iddia etmenin imkânı yoktur. Ancak Sunay, kendi düşünce sistemi içinde bir durumu fazla basite irca etmekte, sebeplerle neticeler arasındaki ilişkilerin teşhisinde bu, kendisini mübalâğalı hükümlere götürmektedir. Din adamlarının, her dinin adamlarının, çok az istisnasıyla, devrin kudret sahibinin temayülü ve şahsiyetinin özellikleri istikametinde fetva verdiği, tarihin bir başka gerçeğidir. Din unsurunun önemli olduğu, lâikliğin henüz aslıyla benimsenmediği toplumlarda kudret sahibi, dinin yardımına muhtaç bulunduğuna inandığı hallerde, arzuladığı hükümleri istihsalde hiç bir zaman güçlük çekmemiştir. Burgiba Tunusta, "Tunus kalkınma yolunda seferi olduğu için" tunuslu müslümanların oruç tutmamalarının fetvasını kendi müftisinden almıştır. Nasır, Faysal besledikleri din adamlarından müşkilât görmemekte, kaşlarını çattıklarında bu din adamları Kuranın tefsirini bir güzel yapmaktadırlar ki..

Uzağa gitmeye ne hacet? İstiklâl Savaşı Osmanlı İmparatorluğunun tükendiği, yani Sunaya göre din adamlarının en aşağı seviyeye düştükleri devrede yapılmıştır. Bu devrede bir kısmı din adamları Padişahın, bir diğer kısmı ise Gazinin tutumunun doğruluğuna dair Kurandan parçalar bulup çıkarmışlar, fetvalarım ve vaızlarını bu iki değişik istikamette vermişlerdir.

Türkiyede bugünün dinle ilgili meselesi, bir iktisadi ve siyasi husus olan kalkınmayı türk toplumunun din adamlarına "önemli görevler ve sorumluluklar" düşürerek mi, yoksa dünyevi konulan dünyevi yollardan mı halledeceği noktasındâ düğümlenmektedir. Cumhurbaşkanı Sunayın söylediği bu "önemli görevler ve sorumluluklar"ın ne olduğunu anlamak zordur. Yani bunlar "Ey cemaat, kalkınma çabamız islâmiyete uygundur" mu diyeceklerdir, yoksa "Yolunuzun, soyunuzun olması dinimizce günah değildir" telkinini mi yapacaklardır? Belki de Sunayın zihninden geçen, din adamlarının Plânın şeytan işi olmadığını, Ortama Solunun bir kalkınma metodunun tarifinden başka şey sayılamıyacağını, bankaların elbette ki faiz alacaklarım köylüye, kendiye anlatmalarıdır. Ama Plânın şeytan işi olduğunu, Ortanın Solunun dinsizlik getireceğini ve bankaların faiz almamaları gerektiğini söyleyenler bir belirli politika okulunun mensuplarıdır. Din adamları, bu kudret sahiplerinin besteledikleri türküleri çalmaktadırlar ve onlara hizmet etmektedirler. Hem de, çok zaman, bedeli mukabilinde..

Cumhurbaşkanı Sunay konunun bir noktasındâ gerçeği görmektedir. Türkiyenin kalkınmasında tatbikatçı rolüne sahip iktidarların seçilmesinde, din unsuru bir önemli rol oynamaktadır. Bu unsur 1946'dan bu yana D.P.'nin, onu takiben A.P.'nin yararına işlemiştir. Şahıslan tanıyan herkes gayet iyi bilir ki ne Menderes İnönüden daha dindardı, ne Demirel dine, İnönüye nazaran daha hürmetkardır. Ama D.P. ile A.P. din unsurunu bir seçim âleti olarak kullanmışlardır, C.H.P. lâikliğin buna müsait bulunmadığı prensibine sadık kalmayı memleketin menfaatine daha uygun görmüştür.

Öyle anlaşılıyor ki kalben bir lâik olduğunda zerrece şüphe bulunmayan Cumhurbaşkanı Sunay, samimi çok lâikin ruh bunaltısı içindedir ve bir çıkış yolu aramaktadır. Tamamiyle lâik olmamış bir toplumda, laisizm seçim kazanamadığına, demokratik sistemden vazgeçmemiz bahis konusu olmadığından iktidarların da seçimsiz kurulamayacağına göre geriliğin bağlarından toplum nasıl kurtulacaktır? Sayın Sunay kendine göre çareyi bulmuştur: Aydın din adamlarının kalkınma çabalarımızı desteklemeleri! Tıpkı, İstiklâl Savaşımızı desteklemiş oldukları gibi..

Ama bu yeni savaşın, tepesi attırıldığında, gözleri şimşek şimşek, "O zaman çok hoca kafası koparılaçaktır.." diye kükreyen Gazisi nerededir?

Türk toplumunu din adamlarının uhrevî meseleler üzerinde, lâik politikacıların ve teknisyenlerin dünyevi meseleler üzerinde tesir sahibi oldukları bir toplum haline getirmeye çalışmak, bu çetin yolda tâviz vermeden, hedefe varmak zaman da alsa yürümek acaba daha asil bir misyon değil midir?

Atatürkün ve İnönünün yaptığı gibi..

dığı en uzun süreyi herhalde şu son, isyan vesilesiyle yaşamıştır. Feyzioğlu ve arkadaşları, Grupu toplamayışlarına gerekçe olarak, "Ortanın Solu ekibini bir de Grupta mağlûp ederek, zaten üzgün olan Paşayı daha da üzmek istememelerini" 'göstermektedirler. Merhametin bu derecesine, hele isyancılarda rastlanınca insanın gözleri yaşarmaktadır. Ama, beylerin çok gerekçesi gibi bu gerekçenin de gerçekle ilgisi yoktur. Asıl sebep, açılan tartışma Grup salonunda devam ederse, kendilerinin düşeceği durum ve alacakları yeni yaralardır. Feyzioğlu ve arkadaşlarının istediği, tartışmanın, Genel Merkezin tutumu etrafında devamıdır. Yoksa Grup yöneticilerinin tutumunun söz ve hele tenkit konusu olmasını hiç mi hiç istememektedirler. Bir de, Grupta açılacak bir mücadeleden mağlûp yahut başabaş çıkarlarsa, Grup yöneticisi olarak işledikleri günahlar tek tek tescil edilirse, tutunacak dalları kalmıyacaktır.

Fakat bu arada bir zorunlukla karşılaşmışlardır: Mecliste görüşülecek gensoru önergeleri hakkındaki tutumun, yönetmeliğe göre, mutlaka Gruptan geçirilmesi lâzımdır. MP'nin geçenlerde verdiği gensoru önergesi yüzünden bu zorunlukla karşılaşan isyancılar, Grupu, Millet Meclisi toplantısı sırasında alelacele toplantıya çağırmışlar ve MP'nin gensorusunu destekleme kararını 17 kişi ile almışlardır! Bütçenin görüşüldüğü, memlekette son derece önemli olayların cereyan ettiği şu günlerde, ana muhalefet partisinin Meclis Grupu işte bu şekilde kızağa alınmıştır.

CHP Grupunun Meclisiçi görevleri uyuyadursun, Grup Yönetim Kurulu odalarında bir başka faaliyet hararetle devam etmektedir: 8'lerin Genel Merkeze karşı açtıkları savaş ve Genel Merkez yetkilerini takınıp yürüttükleri faaliyetler... Teşkilâta bildiri göndermek, parti' politikası hakkında açıklamalar yapmak; Genel Sekretere karşı taktikler düzenlemek...

Bu tuhaf ve 8'lerin üçünü teşkil eden Grup yöneticileri için başarı nişanesi olmayan durumu Genel Merkez bir taarruz konusu yapmamıştır. Sadece Genel Sekreter Bülent Ecevit, geçen haftanın sonunda İzmirde, 8'lerin Gruptaki kuvveti hakkındaki bir soruya şu ağırbaşlı, fakat hayli anlamlı cevabı vermiştir:

"— Bir aydan fazla bir süredir Grup toplantıları yapılmadığı için, yeni gelişmeler karşısında Grupun ne düşündüğü kesin olarak bilinmez. Herhangi bir tahminde bulunmam Grupa saygısızlık olur.."

Genç Ecevitin bu ağırbaşlı üslûbu ile, profesörlük titri taşıyan Feyzioğlu ve arkadaşlarının hırs, demagoji, sorumsuzluk ve şiddetten ibaret üslûpları arasındaki zıtlık, herhalde en az beyazla siyah arasındaki kadardır. Oysa Ecevit o gün İzmirde, pekâlâ, "Grupta bizi destekleyenler artmıştır" diyebilirdi. Daha geçenlerde, 68 CHP milletvekili arasında yapılan bir ankette, 44'ü 8'lerin karşısında ve Ecevitin yanında, 10'u tarafsız olduğunu bildirmiş, sa-

KİM

Turhan Feyzioğlu : Kayseri Milletvekili. 45 yaşında. Hukukçu. Profesör. Öğrencilik yıllarından beri çalışkanlığı ve onun yanında İhtirasıyla göze çarpmıştır. Atıldığı her sahada parlak bir kimse olarak belirmiş, fakat bunların hepsinde ihtirası aklının bir parmak üstünde yer almıştır. 27 Mayıs İhtilâlinden bu yana ve bilhassa katıldığı İnönü Hükümetlerinde ileri hamlelerin motörlüğünü yapmış, bugün dahi bazı solcuların erişemediği bir reformcu hüviyeti taşımıştır. Politikadaki büyük akıllılığı, bazı arkadaşlarının aksine, Hür. P.'yi değil de C.H.P.'yi seçerek canlı ata oynaması; büyük akılsızlığı ise şimdi, ölmüş eşeğin dâvasını sırtlamasıdır.

Emin Paksüt: Ankara Milletvekili. 53 yaşında. Evvelâ Siyasal Bilgileri bitirmiş, kayınpederi Ali Çetinkayanın Bakanlık yaptığı Devlet Demiryollarında Teftiş Kurula Başkanlığına yükselmiş, fakat partizan sebeplerle oradan uzaklaştırıldığında bir de Hukuk diploması alarak avukatlığa başlamış, politikaya Hür. P. saflarından girmiştir. Dürüst, katı, hırçın ve çok konuşkandır, dünyada üç büyük adam

varsa bunların Emin Paksüt, Emin Paksüt ve Emin Paksüt olduğundan emindir. Talihsizliği, çapım belli eden Bayındırlık Bakanlığına ilk İnönü Hükümetinde getirilmiş olmasıdır.

Coşkun Kırca,: İstanbul Milletvekili. 40 yaşında. Hukuk Fakülte-

sini bitirdikten sonra Dışişleri Bakanlığına girmiştir. Bundan dolayı ihtisasını "diplomasi" diye belirtir. Bakanlıkta Şube Müdürlüğünden ayrılmıştır. Sonra sırayla gazetecilik, asistanlık, amatör politikacılık, profesyonel politikacılık yapmıştır. "Harika Çocuk" olarak bilinir. Zeki, bilgili ve çalışkandır. Her şeyi herkesten iyi bildiği hususunda en ufak tereddüdü yoktur. Dümeninin suyunda bulunduğu kim selere son derece bağlıdır. Feyzioğlunun bütün reformcu fikirlerini paylaşmıştır. Büyüdüğünde Emin Paksüt olacaktır.

Ferit Melen: Van Senatörü. 66 yaşında. Maliyeci. Maliyede uzun yıllar -masanın resmi tarafında, 1950'den sonra öteki tarafında otur-

dece 14 kişi "8'leri tasvip ediyorum" demişti.

Zeminleri kayıyor

Bu gidişle 8'ler -"canıyla kanıyla" 8'lerin yanında olan İhsan Kabadayı gibi-, birkaç fanatik veya geleceğini şahsa bağlamış, onun ağzına bakan kimse ile yalnız kalacaklardır. Bu yazının başında değinildiği gibi 76'lar, 8'leri, eskisi gibi, her davranışlarında tasvip etmemektedirler. Bu, son derece ilgi çekici bir durumdur. Çatışma ilk patlak verdiğinde, 76'lara mensup birkaç kişi arabuluculuk yapmak için faaliyete geçmiştir. Fakat iş, arabuluculuk ümitlerini kıracak derecede kızışınca, 76'lar daha vahim bir durumla karşıkarşıya olduklarını görmüşlerdir. Gelişmeler bir bölünmeye veya tasfiyeye doğru gitmektedir. Feyzioğlu ve arkadaşları taraftarlarını büyük hayal kırıklığına uğratan bir patavatsızlıkla, durup dururken, bütün köprüleri atmak ve "büyük ümitlerle" açılan mücadeleyi ebediyyen kaybetmek tehlikesini yaratmışlardır. Bu arada, Parti de tehlikeye sokulmaktadır. Bu şartlar altında arabuluculuk çalışmaları mahiyet değiştirmiş ve 76'lar tekrar biraraya gelerek durumu görüşmüşlerdir.

Dursun Akçaoğlunun ifadesiyle,

KİMDİR?

muş, o sayede madalyonun iki tarafım da tanımıştır. İnönü kendisini. Hükümetine açıktan Maliye Bakam olarak almış, sonradan Vandan senatör seçilmiştir. Çok kimse İçin -Feyzioğlu, Paksüt, Kırca üçlüsü için değil başarılı bir Maliye Bakanı olmuştur. Feyzioğlu takımı ise kendisini son derece "munkabız", reformlara karşı, geri esprili, sağda bir adam olarak görmüştür ve Melen bu takımın, son

İnönü Hükümetine karşı yaptığı tenkitlerin temel taşım teşkil etmiştir.

Turhan Şahin: Muğla Milletvekili. 41 yaşında. Ormancı. Son İnönü Hükümetine Tarım Bakam olarak girmiş ve meşhur Toprak Reformunu hem Kaldor gibi

anlamadığı, hem de bunu kuşa çevirdiği, hem de o kuşu bile çıkaramadığı gerekçesiyle Feyzioğlu takımının en Şiddetli hücumlarım çekmiştir. Halbuki başka bir çok kimse, kendisini başarılı bir Bakan olarak görmüştür. Kendi Bakanlığı yaşıttan arasında ne kadar hayret ve tepki yarattıysa Bülent Ecevitin Genel Sekreterliği de onun üzerinde aynı hayret ve tepkiyi bir de istirkap hissini- uyandırmış ve genç Bakan arkadaşları ilericilerle birleşirken o, bir hizbin kuyruğuna takılmıştır.

Orhan Öztrak: Tekirdağ Milletvekili. 53 yaşında. Hukukçu. İdarecilikten gelme. Yanlarında yer aldığı yedi arkadaşıyla bir tek müşterek noktası varsa o da, hem kendisinin, hem Emin Paksütün 1914 doğumlu olmalarından ibarettir. Partide uzun yıllar Genel Sekreter Yardımcılığı yapmış -Kasım Gülek zamanından başlayarak-, sonra İnönü Hükümetinde Gümrük ve Tekel ile İçişleri Bakanlığında bulunmuştut. Hep bir şeyler arayan adam hali vardır, belki de bu kadar aran-

maktan başı dönmüş ve kendisini "Sekizler" denilen garip takımın içine düşmüş bulmuştur.

Fehmi Alpaslan: Artvin Senatörü. 49 yaşında. Hukukçu. Artvin Senatörü. 49 yaşında. Hukukçu. Artvin Senatörü. 49 yaşında. Hukukçu. Artvin Senatörü. 49 yaşında. Hukukçu.

Artvin Senatörü. 49 yaşında. Hukukçu.

Süreyya Koç: Balıkesir Milletvekili. 50 yaşında. Emekli Yarbay. Balıkesir Milletvekili. 50 yaşında. Emekli Yarbay. Balıkesir Milletvekili. 50 yaşında. Emekli Yarbay. Balıkesir Milletvekili. 50 yaşında. Emekli Yarbay. Balıkesir Milletvekili. 50 yaşında. Emekli Yarbay.

toplantıda birleşilen düşünce şudur:

"— Bunlar -8'ler- çok âcûl davrandılar. Söyleyeceklerini, haklı veya haksız fikirlerini Parti Meclisinde söylemeli, çıkan karan da kabul etmeliydiler. En fazla yapacakları, karara muhalefet şerhi koymak olabilirdi. Bu, "demokrasinin en basit kaidesidir. 8'ler yanlış hareket ettiler. Fikirlerinde haklı da olabilirler. Ama yapacakları, olağanüstü veya normal olarak toplanacak ilk kurultayı beklemek, delil toplamak, tezlerini olgunlaştırmak ve orada çıkıp meseleyi koymaktı. Böyle giderse, bütün iplikler pazara dökülür. Buna engel olmak gerekir.."

Akçaoğlu, Meclis koridorunda sohbet ettiği AKİS'çinin "Hangi formülle engel olacaksınız?" sorusuna şu cevabı verdi:

" —Neticede gördük ki, herkes kendi işine baksa, bu mesele yoluna girecek. Bir de şu var: bu 81er bizi kelle gibi görüp cesaretleniyorlar. Onlara gittik, 'siz bize güveniyorsunuz. Eğer şu ilk Parti Meclisi toplantısında kalkıp, bu mesele çok kötü bir hal aldı, ne kadar konuşulsa o kadar sertleşecek, çatışmayı Kurultaya kadar kapatalım, müşahhas meseleleri görüşelim, çalışmalara bakalım demezseniz bizi arkanızda bulamazsınız dedik. Eğer bunu yapmazlarsa, Grup yöneticilerini değiştirip, Partinin mevcut meşru organları ile işbirliği kurabilecek başkalarını seçeceğiz. Söz aramızda, buna da gücümüz kâfi. Şu anda 37 kişiyiz., Zaten, ismimiz 76'ya çıktıydı ama, o zaman da 37 kişiydik. Hem biz, Ortanın Soluna karşı olmadık. İsmimizin 76'lara çıkması, İsmet Paşaya yapılan ziyarette oldu. Bizim arkadaşlar muhtırayı alıp İsmet Paşaya gittiklerinde Paşa, 'Kaç kişisiniz?' diye sormuş. Atıf Şohoğlu da '70-80 kişiyiz. Paşam' deyivermiş. İsmimiz de ordan kaldı. Aman bize, Grup murup deme. Biz sağduyu sahibi, meseleyi halletmek isteyen mebuslarız. Grupun da toplanmasını istedik. Çarşambaya toplanacak. Herhalde, gürültü geçer. Ama bu çatışma mutlak halledilmeli. Bize güvenerek Partiyi bölmeye kadar gideceklere omuz vermeyiz, olur biter, be kardeşim!"

Bülent Ecevit
Sessiz, fakat emin

Görüldüğü gibi, 761ar dahi bir noktada -gerçekçilikte ve Partiye zarar vermeme noktasında- frene basmışlar, fakat Feyzioğlu, Melen, Öztrak gibi CHP'nin "ev sahibi" olma iddiasını taşıyanlar, ihtiraslarını engelliyememişlerdir. Şimdi onların durumu, kimya deneyinde açıkta kalan "iyot"un durumudur.

Gidiş nereye?

Şu anda 8'lerin durumu, yokuş aşağı giden tekerleğin durumunu andırmaktadır. Geride kalan hafta içinde isyanlarına, şiddetlenen bir tempo ile devam etmişlerdir. Önce bir açıklama yapmışlar, ilk bildirilerindeki ithamları tekrarlamışlardır. Bu arada bazı fren denemeleri de olmamış değildir. Ama bunlar, "karşı tarafa koz vermeyelim" ölçü-

Fark bu muymuş?

Bir hareket eğer suni olursa ve temelinde fikir değil, şahsî hesaplar bulunursa insanı ne hale getirir, insana neler söyletir, bunun şu anda en hazin misali Prof. Turhan Feyzioğludur. Prof. Feyzioğlu gibi, her şeyi tartışılmış bulunsa dahi her halde şimdiye kadar ilmi ve irfanı tartışılmamış olan bir fikir adamı, bilgisini ihtirasının emrine vermiş olduğu için saçma üstüne saçma söylemektedir. Bunun son örneği, Feyzioğlunun, meşhur çıkışını izah eden demecidir.

Feyzioğlu, Ortanın Solu diye bilinen fikirlerin hiç birisini reddetmemektedir. Vaktiyle sahip olduğu, bu fikirlerden de solda olan fikirlerini ise aynen muhafaza ettiğini bildirmektedir. O halde, insanın soracağı geliyor: "Peki, ne istiyorsun?"

Prof. Feyzioğlu buna, açıkça, "Elimden kaçan liderliği!" diyemediği için, aklınca bir kılıf uydurmuştur. Diyor ki: "Ben Atatürk devletçiliğinin ve halkçılığının, sosyalist teorilerden değil, kendi toprağımızın ve millî tarihimizin gerçeklerinden doğduğuna ve sosyalizmin her hangi bir çeşidinden daha çok Türkiye gerçeklerine uyduğuna inananlardanım."

İyi ama herkes, yani bugün Feyzloğlunun sözüm ona karşısında cihat açtığı takım, tamamile aynı inançtadır. Atatürk devletçiliğinin ve halkçılığının sosyalist teorilerden geldiğini bu takımdan biri bir tek defa ileri sürmüş müdür ki Feyzioğlu heyecan içinde "Hayır!" diye haykırıyor? Zaten bu söylense, buna inanan aklı başında bir kimse çıkar mı? İnönü daha geçenlerde ne demiştir? "Eğer bizim devletçiliğimiz solculuksa, eğer bizim halkçılığımız solculuksa ben kırk yıldır solcuyum!" Uygulanmak istenen, bir daha bilinçli şekilde ve daha kesin hatlarla, dünyanın bilhassa İkinci Büyük Savaştan bu yana belirmiş gerçekleri gözönüne alınarak uygulanmak istenen bu devletçilik ve bu halkçılıktır. Bunların, bugün batıdaki sosyalist partilerin uyguladıkları bazı prensiplerle benzerlikler göstermesi onları lanetler mi? Onları, marksist mi yapar?

Feyzioğlu bütün bunların cevabını bilir. Bilir ama, yaptığı kavga post kavgasıdır ve dünyanın bütün post kavgaları, postun üzerine bir "kibar mintan" giydirilerek yapılır.

Ne yazık ki, Feyzloğlunun biçtiği mintanın altında, post kendini biraz fazla belli etmektedir.

sünü ve şuurunu bir santim aşmamıştır. Fren yaparken de düşündükleri Parti değil, kendileridir. Meselâ, yayınlanan bildiriye konulmak istenen "Bize yöneltilen ithamlar ispat edilmedikçe, ithamı yapanlar namussuzdur" cümlesine Ferit Melen, "çok yerinde bir söz. Yalnız, dikkatinizi çekerim, ithamı yapan İnönüdür, onun hırsım azdırmaya gelmez" diyerek itiraz etmiştir. Yine bir fren denemesi olarak, ekiplerinden Arif Ertunganın "Sabah"ta yayınlanan demecini yalanlattırma teşebbüsünde bulunmuşlardır. Bu işle Kırca ve Mustafa Uyar görevlendirilmiş, o sırada İstanbulda bulunan Ertungayı yakalamak için Meclis Postahanesinden şehirlerarası 7-8 konuşma yapılmıştır. Nihayet Ertungayı yakaladıklarında, "Sen gerçekten o demeci verdin mi?" diye sormuşlar ve ondan şu cevabı almışlardır:

"— Verdim tabii... Söylediğimi inkâr mı edecektim!."

Kırca ve Uyar, Ertungaya, demeci, tekzip etmesi direktifini vermişlerdir. Bunun üzerine Ertunga garip bir tekzip yolu seçmiş, demecini yalanlayan gazeteye değil. Genel Merkeze o da bir haftadan fazla vakit geçtikten sonra- telgrafla müracaat edip, o demecin yalan olduğunu söylemiştir. Oysa, demeci alan Sabah muhabiri, Ertunganın o sözleri söylediğini ifade etmektedir. Yalnız bu muhabir -Ertunganın hemşehrisi ve bir AP milletvekilinin oğludur-, demeç ihraç sebebi haline gelirse, "o demeci ben uydurdum" diyeceğe benzemektedir. Bu niyetinin sebebini ise şöyle izah etmiştir: "Israr edip de, Arif âbiyi mi yakalım?"

8'ler bir denemeyi de Genel Başkan nezdinde yapmışlardır. Geçen hafta Pembe Köşke giden Feyzioğlu, Melen ve Alparslan, ne kadar suçsuz olduklarını anlatmışlar ve meselenin çözümü için kendilerince bir çare teklif etmişlerdir: Merkez Yönetim Kurulu ile ortak Grup Yönetim Kurullarının birlikte toplanıp, meseleye çözüm araması...

Oysa bu, bir iyiniyetli teklif değil, yine bir oyundur. Bir kere, Parti Meclisinin ve Merkez Yönetim Kurulunun yetkisindeki konularda, 8'lerin ağır basacağı -sayıca- bir toplantıda karar alınması istenilmektedir. Sonra bu yol bir teamül haline getirilecek ve Partiyi bu zatlar idare edeceklerdir. Hem de Kurultayda kaybettikleri halde... Feyzioğlu ve arkadaşları, herkesi kör, âlemi aptal sanmakta berdevamdırlar. Bu toplantıdan çıkanlar hemen gazetelere haber uçurmuşlar ve "İsmet Paşanın kendilerini çok iyi karşıladığım" söylemişlerdir. Sonra Grup Yönetim Kurullarını da âlet ederek, aynı tezvirata devam eylemişlerdir. Maşallah, hiç birgün gazete sütunlarını boş bırakmamaktadırlar. Birgün 8'ler adına, birgün Grup Yönetim Kurulu olarak, birgün Banguoğlunun ağzıyla ve nihayet bu haftanın başında Feyzioğlunun demeciyle aynı minval üzre ateşe devam etmektedirler.

Dursun Akçaoğlu
Akıl için yol birdir

Arif Ertunga
Atı alan Üsküdarı geçince..

Kesin hesaplaşmaya doğru

Fakat dananın kuyruğu kopmak üzeredir. Mesele, 18 Ocakta Grupta, 19 Ocakta da Parti Meclisi toplantısında -büyük bir ihtimalle- görüşülecektir. 8'lerin sonraki davranışları bir yana, Parti Meclisi toplantısından sonra yayınladıkları ilk bildiri dahi suçtur ve Parti Meclisi toplantılarında uygulanan CHP TBMM Grupları İçtüzüğünün 7. maddesine aykırıdır. Bu maddenin bir fıkrasında "Yönetim Kurulu, üyelerinden birini, grup basın sözcüsü olarak seçer, grupun gizli toplantıları hakkında basınla temasa sadece grup başkanvekilleri ile grup basın sözcüsü yetkilidir" denilmektedir. Oysa 8'ler bu kayıtlardan hiçbirini tanımamışlardır. Sonraki disiplin suçları ise birbirini izlemiş. Genel Başkanın 8'lerin ithamlarının gerçeğe dayanmadığım belirten bir tebliğ yayınlamasını dahi gerektirmiştir. Son derecede mantıksızca bir duruma ulaşmış olan 8'ler gerçekleri hâlâ görmemekte veya bir art niyetle, görmek istememektedirler. Cihât açtıkları Genel Merkez' meşrudur, Genel Sekreter meşrudur, Genel Başkan meşrudur, Teşkilât 8'lerin karşısında vaziyet almıştır, Grup çoğunluğu ise altlarından kaymaktadır. Eğer 76'lar söyledikleri gibi yaparlarsa -Ortanın Solunun Grupta zaten mevcut 50-60 oyuna 30 oyun eklenmesiyle- Gruplardaki mevkilerini de kaybedeceklerdir., Yine durmazlarsa, yerleri herhalde, berhava etmekte direttikleri CHP olmıyacaktır. İzmir 11 teşkilâtının 8'leri protesto için yayınladığı sert bildiride belirtildiği gibi, "gençlik Ortanın Solu hareketini benimsemiş, Parti teşkilâtı 1960 öncesi moral gücüne ve çalışma şevkine kavuşmak üzere iken", tekere soktuk-

lan çomak Partiyi en az bir ay meşgul etmiştir.

Seçime kalan süre çok değildir vs aylar, hattâ günler kıymetlidir Yalnız CHP'nin değil, memleketin ümidi olan Ortanın Solu hareketinin sorumluluğunu taşıyanlar ise toleranslarını ilelebet devam ettiremezler.

Merkez Yönetim Kurulu üyesi "Mustafa Ok, AKİS'çiye şöyle demiştir:

"— Seçime kuvvetli bir bünye ile girmek, vazgeçemiyeceğimiz şarttır."

Eğitim

Tepeden inme

Koyu renk giyinmiş orta boylu gençten adamın, salonu dolduran kızlı • erkekli bini aşkın öğrenciye şirin görünebilmek için sarfettiği bütün çabalar boşa gitti. Tatlı - sert bir üslûpla söylediği "Bu okulda bir nizamlar diktatoryası kuracağım"' sözlerine de aldırış eden olmadı. Hava gittikçe elektrikleniyor ve gençler, "tepeden inme" olarak niteledikleri duruma karşı sonuna kadar direteceklerini en ağır bir dille söylüyorlardı.

Adam, durumun gittikçe sarpa sardığını farkediyordu. Kendisi aşağıdan almağa çalıştıkça, gençler üstüne üstüne gidiyor ve,

"— Siz, Hükümetin adamı olarak buraya geldiniz. Fakat bizi hiç birgün İktidarın şakşakçısı olarak göremiyeceksiniz!" diye bağırıyorlardı.

Bu sırada ortaya ince, uzun boylu bir genç çıktı. Öfkeden, gözleri çakmak çakmaktı. Konuşurken, heyecandan dudakları titriyordu. Buna rağmen, sempatik görünme çabasındaki adama yaklaştı ve bazı kelimelerin üstüne basa basa şunları söyledi:

"— Siz güleryüzlüsünüz, sempatiksiniz. Fakat buna rağmen biz, sizi güleryüzlü, sempatik bir düşman olarak görüyoruz. Zira siz, bir oldu-bittiyle, gerekçesiz olarak buraya getirildiniz. Sizi biz, bu durumda, İktidarın bir âleti olarak görüyoruz."

O anda salonun sessizliği, söylenen bu sözler kadar ağır ve anlamlıydı.

Olay, geçtiğimiz haftanın başında Pazartesi günü, Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsünün konferans salonunda cereyan etti. Okul Müdürü Nuri Ersoyun "görülen lüzum" üzerine görevinden alınışını protesto etmek amacıyla dersleri boykot eden öğrencileri "hizaya getirmek" isteyen okulun "tepeden inme" yeni Müdürü Zekâi Baloğlu, o gün öğrencileri salonda topladı ve tatlı - sert bir konuşma yaptı. İstediği, gençlerin boykottan vazgeçmeleri ve kuzu - kuzu derslerine devam etmeleriydi. Aksi halde, okulda bir "nizamlar diktatoryası" kuracak ve mukabil en sert tedbirleri alacaktı. Fakat bu gözdağı ne Öğrenci Derneğinin temsilcilerini, ne de öğrencileri yıldırdı. Boykot, bu hafta Pazartesi gününe kadar devam etti. Bir ara hareket, Türkiyedeki diğer Eğirini Enstitülerine de yayılma istidadı gösterdiyse de, önlendi. Boykotu Türkiye Millî Talebe Federasyonu ve Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği de destekledi. Ne var ki, Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği Başkanı ve yöneticileri ağır baskı altındaydılar ve çeşitli çevrelerce "kulakları çekilmişti". Bu yüzden, boykotun ilk günlerinde verdiği bir demeçte, "Millî Eğitim Bakanı istifa etmedikçe derslere girmeyeceklerini" söyleyen Dernek Başkanı Fikret Ünlü, geçtiğimiz Pazar günü alelacele bir basın toplantısı yaparak, boykotu durdurduklarım açıkladı. Öğrenciler de, Dernek Başkanının bu beklemedikleri ve pek hoş karşılamadıkları şahsî kararına uymak zorunda kaldılar.

Nuri Ersoy
Dengiz kurban isteyince..

"Görülen lüzum" çarkı işliyor

Geçtiğimiz hafta içinde basını ve kamuoyunu yakından ilgilendiren Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü olayı, Okul Müdürü Nuri Ersoyun 6 Ocak günü, hiç beklenmedik bir şekilde görevinden alınmasıyla başladı. O gün okula gelen bir memur. Müdür Nuri Erseya, Millî Eğitim Bakanlığının kararnamesini uzattı. Kararnamede Ersoyun, "Bakanın mucibi gereğince" müdürlük görevinden alındığı ve Matematik öğretmeni olarak işine devam edebileceği bildiriliyordu. Kararnamede ayrıca, Bakanlık müfettişlerinden Zekâi Baloğlunun Okul Müdürlüğüne atandığı da bildiriliyor ve gerekli işlemin yapılması isteniyordu.

Kararnameyi getiren memur kapıdan henüz çıkmıştı ki, Zekâi Baloğlu okulda arz-ı endam etti. Oysa, bir süre önce, okula fransızca öğretmeni olarak gelmek isteğinde bulunan Zekâi Baloğlunun bu isteği, Fransızca Bölümü Öğretmenler Kurulu tarafından, "öğretmenlik için yetersizdir" gerekçesiyle reddedilmişti. Zekâi, Baloğlu tabiî bunu unutmamıştı. Bu sebeple, belki de. "ne olur ne olmaz" diye düşünmüş ve haberdar bulunduğu tâyin kararnamesinin peşinden kendisi de okula gelmişti.

İki yıldanberi okulu büyük bir başarıyla yöneten, öğrencilerin sevgi ve saygısını kazanmış olan Müdür Nuri Ersoyun böyle birdenbire kızağa çekilmesi herkesi şaşırttı. Bakanlık sağlam bir gerekçe de gösteremediğine göre, acaba Nuri Ersoyun görevinden alınmasının sebepleri nelerdi? Okula yakın çevreler ve öğrenciler, bunlardan bir kısmım biliyorlardı: Bir kere Nuri Ersoy, AP'li değildi. Poli-

tikayla ilgisi bulunmayan, devrimci, Atatürkçü bir insan olarak tanınıyordu. Sonra, öğrencilerle gayet iyi anlaşıyor ve onların iyi birer öğretmen olabilmeleri için elinden geleni yapıyordu. O halde?

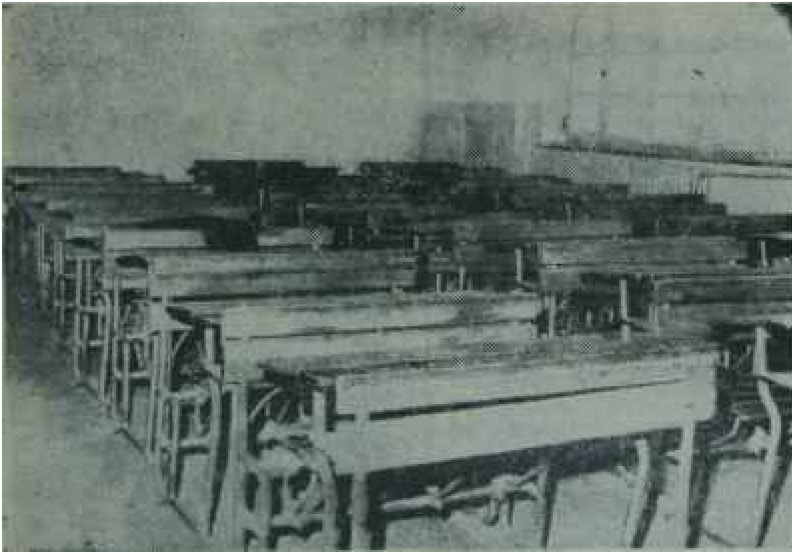
Bizden - Sizden hikâyesi

Nuri Ersoy, Bakanlıktaki "yetkililerce sempatik görünmüyordu. Herşeyden önce, Bakanlıktaki "junta"nın sultasına karşı direniyor ve her seferinde, kendisinin bir okul müdürü olduğunu, bu çevrelerin dümen suyunda gidecek bir tip, bir kapıkulu olamıyacağını söylüyordu. Bu durum, Bakanlıktaki "yetkililer "in ziyadesiyle dikkatini çekiyordu. Bir başka suçu da, Milliyetçi Öğretmenler Derneğinin üyesi olmamasıydı.

Bunlar genel sebeplerdi. Bunların yanında bir de, Nuri Ersoyun başını yiyen bir "Eğitim Akademileri" ve "Yabancı Diller Okulu" meselesi vardı. Nuri Ersoy ve okuldaki diğer öğretmen arkadaşları, okullarının Eğitim Akademisi şekline sokulması için çalışıyorlardı ve bu konuda muhtelif kimselerle temasa geçmişlerdi. Bakanlık ise bu görüşe karşıydı. Bakanlık yetkililerinin yakın zamana kadar üzerinde önemle durdukları "Yabancı Diller Okulu" fikri ise, gerek Nuri Ersoy ve gerekse öğretmenler tarafından tepkiyle karşılanmıştı. Bakanlığın kudretli Müsteşarı Ferit Saner ile Bakan Orhan Dengizin en fazla içerledikleri konu, buydu. Ferit Saner, bu fikri, amerikan müşavirlerin etkisiyle Bakan Dengize de kabul ettirmişti ve Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsündeki İngilizce, Fransızca ve Almanca bölümlerinin müstakil bir okulda birleştirilip, dil eğitiminin burada yapılması için çalışmalar dahi başlamıştı. Bu, okulu bölmek ve, hiç değilse, ilmî bağımsızlığına müdahale demekti.

Nuri Ersoy ve arkadaşları, öğretmen milletvekillerine durumu anlattılar ve bunun önlenmesini istediler. Milletvekilleri de durumu Başbakan Demirele duyurdular. Demirel, Millî Eğitim Bakanına emir vererek, bu konudaki çalışmaları durdurdu. Ancak, Bakan Dengiz ve eski âmiri kudretli Müsteşarca bu olay bir onur meselesi olarak kabul edildi ve Nuri Ersoy, bu olaydan sonra kesinlikle "kara liste"ye alındı.

Ayrıca,. "Süper - mürşit" Necip Fazıl Kısaküreğin Ankarada vereceği bir könferansın afişlerinin okul koridorlarına asılmasını önlemek, okulda bir mescit açılmasına izin vermemek ve fanatik milliyetçi - ırkçı bir takım kişilerin kitaplarını öğrencilerin okumasını önlemek de Nuri Ersoyun büyük suçları arasındaydı. Bu arada, 10 Kasımda yapılan Atatürkü anma töreninde öğrenciler tarafından Bursa Nutkunun okunmasına engel olmaması da "büyük suç" sayılmış ve hattâ bu yüzden okula gelen iki müfettiş, Nuri Ersoyun -güya gizlice- ifadesini almışlardı. Müdür Ersoyun çok büyük bir suçu daha vardı: Kudretli Müsteşar Ferit Saner, bir süre önce Nuri Ersoya bir yazı yazarak, sınav hakkı olmayan eski DP milletvekillerinden birisinin kızının sınavlara alınmasını istemiş ve tabii bu istek yerine getirilmemişti.

Gazi Eğitim Enstitüsünde boş sıralar
"Kirli eller"

Prof. Savcının görüşü

Öğrencilerin deyimiyle "at nah değiştirir gibi idareci değiştiren" AP İktidarının Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengizin bu icraatı da şimdiye kadarki bütün işleri gibi çeşitli çevrelerce tepkiyle karşılandı. Gençlik kuruluşları gerek ayrı ayrı, gerekse birlikte yayınladıkları bildirilerle olayı protesto ederken, Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu İkinci Başkanı Prof. Bahri Savcı da, kendisiyle görüşen AKİS muhabirine, durumu tasvip etmediğini söyledi. Okulun yeni Müdürü Zekâi Baloğlunu önceden tanıdığını beğendiğini belirten Prof. Savcı, Bakanlığın öğretmeliler ve yöneticiler konusundaki genel tutumunu şu sözlerle eleştirdi:

"— Eğitim muhitinde âdet haline getirilen bu değiştirme usûlü bizi üzmektedir. Bakanlığın merkez örgütüne hakim bulunan doktriner görüşe boyun eğmeyen idarecileri idare mevkilerinden atmak, öğretmenleri tedirgin etmek, Eğitim ailesine bu doktriner görüşün uyguladığı baskı rejimidir. Bunun karşısındayız. Bu tutumun, hukuk devleti ilkeleri ve Millî Eğitimin prensipleriyle bağdaşamadığını söylüyoruz.

Bu sindirme politikasının temelindeki doktriner görüşü ise şöylece belirtebiliriz: Mevcut İktidara muhafazacı, durucu, gelenekçi, mukaddesatçı bir dünya görüşü hakim. Türk çocuklarını bu espriye göre yetiştirmek istiyorlar. Bu esprinin karşıtı olan ilerici, devrimci, lâik espri içersinde Türkiyeyi inşa etme görevine katılanları bundan alıkoymak istiyorlar. İstekleri budur ve korkulan buradan geliyor."

Evlâdiyelik şeref

Nuri Ersoyun görevinden alınışının tepkisi, 9 Ocak günü okulda başlayan ve haftanın başındaki Pa-

zartesi gününe kadar süren boykotla da kalmadı. Öğrenciler gerek yeni Müdür Zekâi Baloğlunun yüzüne karşı ve gerekse basın mensuplarının yanında çok sert konuşmalar da yaptılar. Bir öğrenci,

"— İktidarın aleti olmıyacağız" diye yeni Müdürün yüzüne karşı bağırırken, bir başkası,

"— Bu okul, devlet memuru yetiştirir. Halbuki şimdiki Hükümet, hükümet memuru yetiştirmek için çalışıyor. Hiç bir Gazi Eğitim öğrencisi ne bugün, ne de yarın onla rın şakşakcısı olmayacaktır. İktidarın bu konudaki gayretleri boşunadır" diyordu.

Gerek Ankarada vukubulan bu son olay ve gerekse bir süreden beri Türkiye çapında yürütülmekte olan "devrimci öğretmen kırımı", Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz ile eski âmiri ve yeni memuru Müsteşar Ferit Saneri eğitimciler arasında "persona non grata" durumuna düşürmüştür. Bütün bu olaylarda tuzu bulunduğu yaygın bir kanaat olan Kültür Müsteşarı Adnan Ötügen ise,

"— Bütün olanları bana yüklüyorlar. Bu, benim için bir şereftir" diyerek, Millî Eğitimin protestoyla karşılanan bütün karar ve işlemlerinin şeref payım kendisine ayırma yolun seçmiştir.

Bir eğitimcinin, hafta içinde, Ötügene verdiği cevap ise günün esprisi oldu:

"— Tanrı seni bu şereften kurtarmasın!."

Hükümet

"Enfrastrüktür"lü nutuk

Yeşilyurtla Marmara denizinin kuşbakışı şahane manzarasına arkasını dönmüş çıplak kafalı, kalın enseli şişman adam, lâcivert elbise üzerine taktığı kahverengi desenli kravatını düzelttikten sonra, karşısındaki koltuk, kanape ve sandalyaları dolduran 13 kişiye, bol "enfrastrüktür"lü bir nutuk çekmeye başladı.

Ne var ki, karşısındaki eli kalem kâğıtlı bu 13 kişiden birkaçı hariç, diğerlerinin, önceden bilinen -ve sık sık tekrarlandığı için artık gına gelen rakam ve klişelerle dolu nutuklara karınlan toktu. Nitekim, "enfrastriiktür"lü nutkun birkaç cümlesini elindeki kâğıda lâf olsun diye karalıyan orta boylu, saçları kırlaşmış, gri elbiseli genç, toplantıya çeşni katmak için, şişman ada ma,

"— Saadettin b e y , yen! bir s e - çim kanunu teklifi yapacakmış. Hattâ, hazırlığı bile bitmiş bu teklifin. Siz teklifi nasıl karşılıyorsunuz?" diye sordu.

Şişman adam, böyle bir soru beklemiyor olmalı ki, bir an, "bu da nereden çıktı?" der gibi hayretle baktı, sonra yüzüne yapmacık bir tebessüm kondurarak,

"— Her fikir dikkate alınırsa, teklif enflâsyonu olur!" cevabım verdi.

Bu cevap, soruyu soranı olduğu kadar, tüm dinliyenleri de şaşırttı; Teklif-enflâsyonu!.. Bol "enfrastrüktür"lü nutka böylece bir de "teklif enflâsyonu" katılmış oldu.

Yeşil-sarı damalı sünger kanapede oturmakta olan şişman adam, sözlerini bitireceği sırada içeriye ansızın bir genç kadınla iki genç erkeğin girdiğini görünce, önündeki amerikan paketinden bir sigara alarak,

"— Evet beyler, bütün söyliyeceklerim bu kadar!. Sonradan gelenler, önce gelenlerden bilgi alsınlar" dedi ve ayağa kalktı.

Yukardaki konuşma, geçtiğimiz haftanın sonunda Cumartesi günü, saatlerin 12.40'ı gösterdiği bir sıra da, Yeşilyurttaki Çınar Otelinin beşinci katında, gecesi 2 5 0 türk lirasına kiralanan dairelerden 5 2 5 numaralı dairede cereyan etti. Şişman adam, İstanbulda kaldığı beşbuçuk gün içinde -her ne hikmetse- gazetecilerden bucak bucak kaçan ve âdeta eşiyle "balayı" gezisine çıkmış bulunan Başbakan Süleyman D e m i rciden başkası değildi, Karşısındaki koltukları dolduranlar ise, haber yokluğunda -zira bayramlarda h a - ber kaynakları kurudur- haber bulmak ümidiyle Çınar Oteline üşüşmüş gazetecilerdi.

Demirelin İstanbuldaki AP'li B e - lediye Meclisi üyeleriyle ilçe belediye başkanlarına bir ziyafet vereceği öğrenilmiş ve bu yemekte bir konuşma yapacağı düşünüldüğü için gazeteciler o gün, Cağaloğlundan 22 kilometre uzakta bulunan Çınar Oteline dolmuştu. A n c a k , y e - meğin saat 13ten sonra verileceği ve sadece AP'li davetlilerin hazır b u - lunacağı bildirildiğinden, gazeteciler, Demirelle müşterek bir konuşma istemişlerdi.

Kadeh kaldırması tarafından

Kim ne derse desin, Demirelin her gezisi başlıbaşına bir âlemdir. Bu son İstanbul gezisinde de pek eğlenceli sahneler mevcuttu.

Kulağa Küpe

Necisin ya ?

Bizim kriptolardan biri, kendisine ait pek istifadeli bir hikâye anlattyor. -Bunların hikâyeleri zaten, hep kendilerine aittir ya!.

Bunun bir arkadaşı varmış. Bir toplantıda birbirlerine rastlamışlar. Çocuğun dili ucunda bir sual varmış, "Bak, sana bir şey soracağım,." diyormuş da, bir türlü soramıyormuş. Bizimki meseleyi anlamış. Demiş ki:

"— Sen bana galiba, komünist olup olmadığımı soracaksın."

Arkadaşı "Tamam, iyi bildin" demiş. Bunun üzerine kripto demiş ki:

"— Bak sana anlatayım. 'Komünist senin kafana göre imansız, ahlâksız, Moskova uşağı! Peki. Ben böyle bir kişi olabilir miyim? Eğer benden şüphe ediyorsan, bu masada benimle ne işin var?"

Kriptonun arkadaşı bozum olmuş. -Bunların böyle arkadaşları da hep bozum olurlar!.-.

Komünist elbette ki imansız, ahlâksız bir Moskova uşağı değildir. Komünist, kendi açısından imanlı bir idealisttir, bir fikrin adamıdır. Komüniste göre batılı sistem, kapitalist sistem diye adlandırdıkları o sistem bir haksızlık lar zinciridir. Toplumlar, komüniste göre. bu zinciri kırmalıdırlar. İnsanlar hürri - yetterine ancak o zaman sahip atacaklardır, ancak komünist bir sistem içinde benliklerini bulacaklardır. Hedef, toplumları komünist bir sistem içine sokmak olmalıdır.

Siz komünist misiniz, Bay Kripto?

Meselâ bunlardan bîri, Demirdin 525 numaralı daireden, yanında Ahmet Topaloğlu ve AP İstanbul İl Başkanı Kemal Pekün olduğu halde, saat 13.20'de, otelin "Mehtap Teras" adı verilen salona inmesiyle başladı. Sözde İstanbula ait dert ve dileklerin dinlenilmesi için bizzat Demirel tarafından düzenlenen 50 kişilik bu tantanalı ziyafete "hatırı kırılamıyan- AP'li 10 "davetsiz" de katılmıştı. Tekelden özel surette getirtilen viskilerin ortaya çıkarılmadığı bu ziyafette, "O" şekline getirilmiş masalara dizilen 60 AP'liden biri, portakal suyu doldurulmuş bir bardağı ansızın havaya kaldırarak,

"— Beyler, kadehleri, çok sayın Başbakanımızın şerefine kaldıralım!" teklifinde bulundu. Foto muhabirlerinin, "güzel bir poz" yakaladıklarını umarak makinelerini âyarlamaya çalıştıkları bir sırada Demirel, önce, sağ tarafında oturan Osman Özere, sonra da sol tarafındaki Orhan Seyfi Orhona şöyle bir baktı, hafifçe öksördü ve teklifi yapan AP'li İlçe Belediye Başkanına hitaben,

"— Ben, Kosigin geldiğinde verilen yemekte, bîr kere boş kadeh kaldırmıştım. Hemen bunu istismar ettiler. Mübarek Ramazanda içki içiyor diye tenkit ettiler. Benim bu ziyafetim, sadece sizinle bayramlaş mak içindir. Sonra, yemekte sizinle tanışmak, bayramlaşmak ve bu arada İstanbul üzerindeki görüşlerinizi tesbit etmek istiyorum" dedi.

Böylece, AP'li İlçe Belediye Başkanının hevesi kursağında kaldı ve kös kös yerine oturdu. Çoğu eskiden semt muhtarı bulunan ve daha sonra belediye veya ilçe başkanı olanların katılabildikleri bu yemekte bir başka ilginç sahneyi de, 27 Mayıs düşmanlığını hemen her AP kongresinde dile getiren ve özellikle "gecekonducu senatör" olarak tanınan Dr. Rifat Öztürkçinenin konuşması yarattı. Yemekte birara, nutuk atmak, biraz da Başbakanın gözüne girmek ümit ve gayretiyle ayağa kalkan Öztürkçine, şöyle bir konuşma yaptı:

"— Çok iyi bilirsiniz, Napolyonun bir sözü vardır: Para, para, para!. Sayın Başbakanımızın da bir sözü vardır: Hizmet, hizmet, hizmet! Ben de diyorum ki: Gecekondulara tapu, tapu, tapu!-"

İstanbulini kenar semtlerinde -Zeytinburnu, Gültepe, Kuştepe ve Fikirtepesi- birçok gecekondumun sahibi olduğu söylenen AP'li senatörün bu konuşması, kendi partilileri arasında gülüşmelere sebep oldu.

Fert başına Demirel tarafından 50 lira ödenerek düzenlenen bu yemek, tam 2 saat 10 dakika sürdü.

En güçlü silâh

Geçtiğimiz yıl, AP Genel Başkanı olduktan sonra, İstanbul "Bayram" gazetesine o pek meşhur başyazıyı yazan Demirel, bu bayram da başka taktikle hemen hemen ayni yolu tutmakta gecikmedi.

Arefe akşamı İstanbula, Savunma Bakam Topaloğlu ile birlikte giderek, Menderese oturmak nasip olmıyan Çınar Oteline yerleşen Demirel, o gece, 525 numaralı dairede, eşleri de yanlarında olduğu halde, "bayram namazının camide kılınıp kılınmaması" konusunda bir istişarede bulundu. Neticede, bu son gezide akıl hocası olarak temayüz eden Topaloğlunun -ve bu arada eşlerinin- teşvikiyle bayram "namazının Süleymaniye Camiinde kılınmasına karar verildi. İşin garip yanı, o gece bu namazla ilgili olarak alınan karar, çok gizli tutulmuş olmasına rağmen, 10 dakika sonra, Türkiyenin en çok satan gazetesince biliniyordu. Sanki gizli bir el, Haber Ajansının telefonunu çevirmiş ve "Başbakan, bayram namazını Süleymaniye Camiinde kılacak, foto muhabirlerinizi harekete geçirin" demişti!

Eh, bayram namazıyla ilgili mizansen böylece, çok önceden hazırlandığına göre, bütün mesele, sabah erkenden kalkıp, abdest almaktı. Nitekim bayram sabahı Demirel, henüz gün ışımadan uyandı. Kendisini korumakla görevli 7 polis refakatinde, saatlerin 5.30'u gösterdiği sırada, Çınar Otelinden Beyazıta doğru yola çıktı. Süleymaniye Camiini dolduran cemaat, hiç gereği yokken, foto muhabirlerini camide görünce, lahavle çekerek, "Bu işte bir bityeniği var ama, ne?" demekten kendini alamadı.

Saat tam 6.05'te Süleymaniye Camii önünde arabasından inen 7 muhafızlı Başbakan' iki saat kadar camide kaldı. Vaiz dinledi ve namazı, foto muhabirlerine poz vere vere kıldı. Daha sonra, camiin başimamının da elini öpen Demirel, Elmalı Hocayı 'içinden atmakla "mukaddesatçılar" arasında sarsılan prestijini kurtarmış oldu.

Bayramdan sonraki gün < çıkan AP'li gazetelerin birinci sayfasını gören Başbakanın artık neşesine diyecek yoktu. Ancak bir tek gazete, Demirelin bu durumundan hiç mi hiç bahsetmedi; Yeni İstanbul!.

Başbakanın, bu haftanın ilk günü İstanbuldan ayrılırken, Yeşilköy Havaalanında ayaküstü sebil ettiği vaitleri de, memleketin şu andaki durumunu bilenler arasında gülümsemelere yol açtı.

Demirel, Çınar Otelinde, **A.P. İstanbul İl Başkanıyla**
Hem ziyaret, hem ticaret

XVI

Ankara Üniversitesinde İsmet Paşaya görülmemiş tezahürat yapılıyor — Gürselin Kuryesinin cebindeki sarı zarf Feyzioğluna ulaşıyor — M.B.K.'da ikilik su yüzüne çıkıyor — Kurucu Meclis meselesi ortalığı nasıl karıştırdı? — Ülkü. ve Kültür Birliği tasarısının başına gelenler — 13 Kasım tasfiyesi

Üniversitede yapılan tasfiyenin, hele M.B.K.'nin onu takip eden tutumunun İhtilâlcileri ne kadar yıprattığını bugün gözler önünde canlandırmak kolay değildir. 147 ilim adamının, ilimle ilgisi bulunmayan kimseler tarafından "Üniversiteyi ilmîleştiriyoruz" diye, kendilerine bir savunma hakkı dahi tanınmaksızın kollarından tutulup ve haysiyetleriyle oynanarak kapı dışarı edilmesi 27 Mayısın hiç bir amacıyla bağdaşmıyordu. Ama daha fenası, M.B.K. - nin, tıpkı Menderes gibi, bir köprüyü geçinceye kadar gökteki ayı vaad etmesi, sonra bu sözünü tutmaması feci bir davranıştı. Hatanın düzeltileceği hususunda İsmet Paşadan öğrencilere, zavallı benden rektörlere kadar herkesin uyutulduğunu anlatmıştım. Fakat nasıl uyutulmazdık ki? Ekimin 31'inde M.B.K. Cemal Gürselin imzasıyla bir bildiri yayınlıyordu ve bu bildiride Gürsel "Hatalarımız varsa bunları en kısa zamanda Üniversitenin iştirakiyle düzeltmeğe çalışacağız" diyordu. M.B.K., Ankara Üniversitesi Senato üyeleriyle bir toplantı yapıyor ve orada, Üniversiteyle ilgili kanunların yeniden, müştereken tetkik edilmesi kararlaştırılıyordu. Bir gün sonra Cemal Gürsel "Hatadan dönmek bizim için fazilettir" diyor ve M.B.K., Üniversitelerden tasfiye edilecek üyeleri Üniversite senatolarına bıraktığını açıklıyordu. Gerçi bu arada İrfan Solmazer "Millî güvenliği bozacak hareketler ihtilâl metodlarıyla bastırılacaktır" yollu tehditlerde bulunmuyor değildi ama, Komitenin havası anlayış, itidal ve basiret havasıydı. Ancak günler günleri takip edip te Komitenin 147'ler konusunda hiç bir düzeltme yapmak niyetinde olmadığı anlaşıldığında duyulan hayal kırıklığı, küskünlük ve infial önce beslenen ümitler derecesinde kuvvetli oldu.

O günler, memleket bir güçlükle karşı karşıya kaldığı her sefer olduğu gibi, İsmset Paşa gene itibarının zirvesindeydi. Kasımın 8'inde, kendisine Ankara Üniversitesinde nasıl tezahürat yapıldığının hikâyesini İsmail Rüştü Aksaldan dinlediğimi hatırlıyorum. Üniversite, 1471er Hadisesi dolayısıyla gününde, yani 1 Kasımda açılamamış, tören 8 Kasıma bırakılmıştı. Törene İsmet Paşa da davetliydi. İsmet Paşa birara gidip gitmemeyi düşündü. Fakat gençlerden göreceği muamelenin belli olmasın* da fayda vardı. Belki bu, bazı akılları başa getirecekti. Onun için, yanına Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksalı aldı ve gitti.

Gençler, daha İsmet Paşayı görür görmez tezahürata koyulmuşlar. İçeri girmesi bir macera olmuş. Bütün öğrenciler "Yaşa Paşa.. Varol Paşa.." diye bağırıyorlarmış. Sonra tören başlamış. Üniversite rektörü ve bir öğrenci temsilcisi konuşmuş. Program o kadarmış. Fakat bütün salon "İnönü.. İnönü.. Paşa.. Paşa.." diye bağırmaya başlamış. Hiç kimse yerinden kıpırdamıyormuş, herkes tezahürata katılıyormuş. İsmet Paşa bakmış ki başka bir çare yok, müthiş alkışlar arasında kalkmış, kürsüye gelmiş, kısa bir konuşma yapmış, üniversitelerin hayatımızdaki rolünü belirtmiş. Alkış, tezahürat, kıyamet.. Sanki yer yerinden oynamış. Aksal bunları anlatırken son derece memnundu. Gençler, İsmet Paşanın şahsında sivil demokratik rejime bağlılıklarının delilini vermişlerdi ve o sıralarda Türkeşin hazırlıklarının son safhasına geldiği bilindiğinden bu iyi, ümit verici bir işaret olmuştu. Zaten askerî idarenin en iyisinin ne olduğu 147'ler Hadisesiyle Gençliğin kafasına dank etmemiş miydi? Hele, o sözünde durmamak, hele, o sözünde durmamak..

Kasımın ilk günleri, umumî efkâr 147'lerle meşgulken Gürselin Cumhurbaşkanlığı meselesi İsmet Paşanın zamanını almakta, devam etti. Prof. Âfet İnanın evindeki toplantıda İsmet Paşa, bir. Cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylığını koymayacağını bildirmiş, fakat bunun ötesinde bir vaadde bulunmak imkânına sahip olmadığını söylemişti. Bu, Gürsel için Cumhurbaşkanlığı yolunda elbette ki bir adımdı. İhtilâlin başı bunun cevabım bir Kurucu Meclisin teşkili çalışmalarına Prof. Turhan Feyzioğlunu memur etmekle vermişti. Hadise, 31 Ekimde oluyordu. Burada, Feyzioğlunun hikâyesini anlatmalıyım.

Turhan Feyzioğlu İsmet Paşaya, 27 Mayısın hemen akabinde, 4 Haziran günü geldi. Söylediği şuydu: "Ben Üniversitedeki görevimden, bir ideal için ayrıldım. Politikaya bu ideâlin gerçekleşmesine yardım edebilmek maksadıyla gir dim. Bassettiğim ideal, demokratik rejimin gerçekleşmesiydi. Daha o zaman, bu idealim gerçekleştiğinde kürsüme döneceğimi söylemiştim Şimdi, 27 Mayısla Türkiyede yeni bir devir açıt

maktadır. Benim görevim, politika sahasındaki çalışmam sona ermiştir. Müsaade ederseniz, akademik kariyere avdet edeceğim."

İstediği, partinin bir görevlisi olmamaktı. Yoksa, partinin bir üyesi olarak kalacaktı. Akademik kariyer için bu, bir mani değildi.

Bu, elbette ki takdire değer bir davranıştı. Eğer, samimî idiyse.. İsmet Paşa tabii ve Turhan Feyzioğlunun da beklediği gibi ,buna müsaadesi olmadığını bildirdi. 27 Mayısla Türkiyede bir yeni devrin açıldığı muhakkaktı ama bu devrin eskisinden daha az çetin olacağının sanılmaması lâzımdı. Daha yenilmesi gereken çok müşkül vardı ve Feyzioğlu kendisine lâzımdı.

Turhan Feyzioğlu yapması gereken hareketi yapmış, alacağını tahmin ettiği cevabı da almıştı. Talebini, aylarca tekrarlamadı. Aksine, İsmet Paşanın gösterdiği istikamette, partinin bir yetkilisi olarak çalıştı ve çok da faydalı oldu. O günler bir çok temas Feyzioğlu kanalıyla yapılmıştır.

Cemal Madanoğlu, 14'leri başarıyla paketleyip yurt dışına postalama hareketinin 1 numaralı plâncısıdır. Madanoğlu bu harekette, bir ihtilat çıkmasın diye, karacılara karşı karacıları değil de daha ziyade Deniz ve Hava Kuvvetlerinin mensuplarım kullandı. Fakat Kara Kuvvetleri de, hemen tamamı itibariyle bu hareketin destekleyicisiydi ve meselâ Talât Aydemir bunlardan biriydi.

Feyzioğlu talebini, hayli zaman sonra tekrarladı. Bu sefer, İsmet Paşadan bir müsaade istemesi bahis konusu değildi. Kararını vermişti, bunu bildiriyordu. C.H.P.'deki görevlerinden ayrılacaktı. Partili sıfatını gene muhafaza ediyordu. Fakat Üniversiteye dönecekti. Kendisiyle uzun uzun konuştuğumu, kendisini bu, samimiyetine inanmadığım kararından caydırmak için çalıştığımı hatırlarım. İsmail Rüştü Aksal da aynı şeyi yaptı. Feyzioğlu duruma bir teşhis koymuştu, onun gereğini yerine getiriyordu. İsmet Paşanın ısrarı da bu defa bir netice vermedi. Devir, askerî ihtilâl rejiminden sivil demokratik idareye geçişin kolay görünmediği ve memleketteki yeni kudret sahiplerinin partililere rağbet etmedikleri günlerdi. Turhan Feyzioğlu C.H.P.'deki görevlerini bıraktı, az sonra da Orta Doğu Teknik Üniversitesine rektör oldu. Artık İhtilâlcilerle münasebeti C.H.P. ile münasebetlerinden çoktu.

O Sonbahar, hava tekrar değişti. M.B.K.'ndeki "C.H.P. Grupu" ağır basıyordu. İhtilâl, bilhassa 9 Eylülden itibaren İsmet Paşanın arzuladığı yörüngeye giriyora benziyordu. Cemal Gürselin kendi Cumhurbaşkanlığı konusunda bir teminat almış olması ve Türkeş Grupunun hazırlıklarının öteki grupun güvenliğini sarsacak bir şekle dökülmesi hadiselerin gelişme süratini arttırıyordu. Gürsel bir Kurucu Meclisin teşkili ve bunun Anayasasının hazırlanması görevinin Turhan Feyzioğluna verilmesi kararını bazı Komite üyeleriyle mutabık kalarak aldı. Bunun açıklanması, hattâ ilgili kimseye, Feyzioğluna bildirilmesi gayet âni oldu. Gürsel, 31 Ekim akşamı bir kuriyenin cebine bir sarı zarf verdi, onu doğruca Orta Doğu Üniversitesine gönderdi. Kuriye Feyzioğlunu buldu, ona zarfı tevdi etti. Zarfın içinde, Başbakanlığın antetini taşıyan bir kâğıt vardı. Kâğıdı "Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel" imzalamıştı. -M.B.K. Başkanı sıfatını Gürsel kullanmamıştı-. Yazıda denilen aynen şuydu:

"1 — Bir Kurucu Meclis teşkil edilmesine karar verilmiştir.

2 — Bu Meclisin terkip tarzı, vazife mesuliyetlerini tesbit etmek üzere en geç yirmi gün zarfında bir Anayasanın hazırlanmasına sayın Turhan Feyzioğlu vazifeli kılınmıştır. Kendisinin Ankara Hukuk Fakültesinden intihap edeceği azalar ve diğer zevattan mürekkep bir heyetle hemen işe başlamasını rica ederim."

Gürsel, aynı yazıyı muhtevi bir başka zarfı da Ankara Hukuk Fakültesi Dekanlığına göndermişti. Bu, M.B.K.'nin tarihinde yeni bir devre açıyordu. C.H.P.'ye karşı hukukî boykot sona eriyor ve C.H.P. ile hukukî işbirliği başlı-

yordu. Zira Turhan Feyzioğlu hâlâ C.H.P.'nin bir üyesiydi.

Gürselin, bu karan Devlet Başkanı ve Hükümet Başkanı olarak alırken M.B.K.'ne ne nisbette haber verdiği, elbette ki benim tam malûmum değildir. Kesinlikle bildiğim, bunun bir "M.B.K. Kararı" olmadığıdır. Hele seçilen şahıs, Komitenin bir grup üyesini çileden çıkartacak bir nitelik taşıyordu, C.H.P.'li idi. Eğer Gürsel, görevi Feyzioğluna vermeyi Komitede oylasaydı bir çoğunluğu muhtemelen bulamazdı. Buna rağmen Türkeş Grupunun fasla itiraz etmemesi, bunu bir mesele yapmaması şaşırtıcıdır. Grupun-Dündar Taşer, Muzaffer Özdağ gibi üyeleri bir kaç şahsi demeçle yetindiler. Takınılan tavrın, tabii, bir sebebi vardı.

Bir defa, bir Kurucu Meclisin teşkili fikri hem M.B.K. içinde, hem de umumî efkârda aylardır pişmişti. Bunu Gürsel ve Komitenin "C.H.P. Grupu" diye bilinen kısmı hararetle arzuluyordu. Böylece iktidar sivillerle ve bilhassa siyasî partilerle paylaşılmış olacak, askerler bütün sorumluluğu taşımaktan kurtulacaklardı. Sonra, bu Mecliste meseleler alenen görüşülecek, Komitenin yaptığı gibi bazı hayatî kararlar kapalı kapılar arkasında alınamayacaktı. Kapalı kapılar arkasındaki kararlar şahısların fikirlerini, temayüllerini gözler önüne çıkarmıyor, bütün bir heyeti ilzam ediyor, onun için demagoji fazla geçiyordu. Bir Kurucu Meclis olunca herkes kendi sözünün sorumlusu olacakla.

Türkeş Grupunun bu görüşe hemen katıldığı sanılmamalıdır. Onlar, kendi tabirleriyle -bu da, ezberlemiş oldukları bir klişeydi- "iktidarın tecezzi kabul etmediği" inancındaydılar, onun için kudretlerini kimseyle paylaşmak niyetinde değillerdi. Nitekim bir meclis teşkili lafları piyasaya ilk çıktığında -buna bazen Danışma Meclisi, bazen Kurucu Meclis deniliyordu- Türkeş bunları kesinlikle yalanladı ve "Kurucu Meclis M.B.K.'dir" dedi. O tefsire göre A nayasa, ilim heyetinden gelince M.B.K. nde kapalı kapılar arkasında incelenecek, orada metne son şekli verilecek, metin o haliyle referanduma sunulacaktı. Böylece M.B.K. devletin müstakbel mekanizması üzerinde tek gerçek söz sahibi olacaktı.

Fakat memleketteki hava, bilhassa 9 Eylûlde İsmet Paşanın aldığı vaziyet karşısında o yönde seyretmedi. Komite, ayaklarının altındaki temelin sarsılmaya başladığını hissediyordu. Gerçi "gözü kara ihtilâlci'ler hâlâ, "ölüm korkusuna tutulmuş arkadaşlar"ını ya tasfiye ederek, ya kendi taraflarına çekerek bir yeni darbeyi plânlamıyor değillerdi ama onu gerçekleştirinceye kadar daha idareli davranmayı, aşırı görünmemeyi tercih ediyorlardı. Bundan dolayıdır ki "Kurucu Meclis M.B.K.'dir" fikrinden, bu grup, bir Danışma Meclisi fikrine yavaş yavaş geldi. Bunlar diyorlardı ki: "Bir Meclis mi kurulmak isteniliyor? Peki. Fakat bu meclis, M.B.K. için sadece bir Danışma Meclisi niteliği taşır ve Komiteyi bağlamaz. Karar yetkisi gene Komiteye ait kalır."

Bu, elbette ki bir ilerlemeydi ama, Gürselle arkadaşlarının aklındakinin gene de çok gerisindeydi. Mamafih, M.B.K.'nde bir meclisin kurulmasının "prensip olarak" kabul edilmiş olması, Gürsele, Devlet ve Hükümet Başkanı sıfatlarını kullanarak Turhan Feyzioğluna o mektubu yazabilmesinin imkânını sağladı.

Bu konuda Abdi İpekçi ile Ömer Sami Coşar ilgi çekici bir vaka anlatırlar (*). 20 Eylülde, Türkeş İstanbula, Prof. Kubalıya telefon etmiş ve bir mesele hakkında görüşmek üzere kendisini Ankaraya davet etmiş. Kubalı, beraberinde Sıddık Sami Onarla Hıfzı Veldet Velidedeoğlunu da getirebilip getiremiyeceğini sormuş. Türkeş "Peki" demiş. Üç profesör o akşamki uçakla Başkente gelmişler. Komite tarafından çağırıldıklarını sanarak Meclise gitmişler. Bakmışlar, orada, Komitenin bundan haberi yok. Yanlarına Orhan Erkanlı yaklaşmış:

"— Siz Ankara Palasa gidin, biz sizi orada bulup akşam yemeğini beraber yiyeceğiz, bazı şeyler konuşacağız" demiş.

Akşam Ankara Palasa sadece Türkeş Orunundan beş Komite üyesi gelmiş: Türkeş, Kabibay, Erkanlı, Baykal ve Özdağ. Bunlar profesörlere, görüşülecek meselenin mahrem olduğunu söylemişler, kendilerini alıp otelin özel yemek salonuna götürmüşler. Orada demişler ki:

"— Son zamanlarda ortaya bir Kurucu Meclis meselesi atıldı. Siz böyle bir meclisin şimdi kurulmasını uygun bulur musunuz?"

Sıddık Sami Onar, o günler artık bambaşka havalar çaldığı için -daha başında, Üniversite Bombası da patlamamıştı- "Sakın ha.." demiş ve Komite olarak tam yetkiyle görevde kalmalarını istemiş. Prof. Velidedeoğlu da ayni mealde konuşmuş. Sadece Kubalı biraz değişik fikir söylemiş, Komitecilerin iktidarda kalacakları süre içinde bazı esaslı işlere girişmek istediklerini sezdiğini, öyleyse, temsilî mahiyeti haiz bir organın mesuliyet ortaklığını sağlamanın Komiteyi yıpranmaktan koruyacağını belirtmiş.

Türkeş Grupu bu mütalealardan memnun, kendilerini tekrar ve başkasıyla görüştürmeden İstanbula geri yollamış.

Gürsele, aldığı karardan sonra, bazı Türkeşçilerin çattıklarını, Komiteden geçirmeden bu tarz bir vaziyet takınmasını doğru bulmadık.

(*) Bk. İhtilâlin İçyüzü (İpekci - Coşar)

larını söylediklerini biliyorum. Gürsel onlara demiş ki:

"— Ne var bunda? Ben, hukukçulardan ne istiyorum? Nihayet bir mütalea. Yirmi gün çalışacaklar ve bana bir tasarı getirecekler. Bir meclisin terkip tarzım ve vazife mesuliyetlerini tesbit eden bir anayasa taslağı.. Bir meclisin kurulması çalışmalarına başlanmasını Komitede kabul etmedik mi?"

Sözün itiraz edilecek tarafı yoktu. O günler, görünen gerçekten sadece buydu. Ortada, bir anayasa mevcuttu. Yeni bir anayasanın kabulü için eskisi, Komitede beşte dört bir çoğunluğu şart koşuyordu. Hangi beşte dört çoğunluk? Türkeş Grupu aleyhte oy kullandığı takdirde bayağı bir çoğunluğun bile teşekkül edeceği şüpheliydi. O itibarla, Gürselin belirttiği gibi ne vardı bunda?

Şu vardı ki, nasıl 147'ler Meselesinde 14'ler herkesi uyutmuşlarsa, Kurucu Meclis konusunda da Gürsel 14'leri uyutuyordu. Zira bunlar olup biterken suyun altında başka hadiseler cereyan ediyordu ve bunları, o kadar akıllı geçindikleri halde 14'lerin ruhu bile duymuyordu. Gürsel, Kurucu Meclis Anayasasını "bu komite"den geçirmek niyetinde değildi Daha o günlerden aklında bir "başka komite" vardı. Meselâ yakım olan Adalet Bakam Âmil Artüse, Türkeş Grupunu ima ederek "Bunlar bizi tasfiye edeceklerini sanıyorlar. Sansınlar bakalım" diyor ve manalı bir şekilde, bıyık altından gülüyordu. Kendi Cumhurbaşkanlığı konusundaysa, C.H.P. ile pazarlığı ilerletmişti.

Turhan Feyzioğlunun Kurucu Meclis Anayasasını hazırlamak görevini almasından iki gün sonra, Feyzioğlunun evinde ve onun da iştirakiyle C.H.P. Genel Sekreteriyle Gürselin başyaveri Ağası Şen buluştular. Konu, bilhassa Gürselin Cumhurbaşkanlığının daha bir garanti altına alınmasıydı. Evet, İsmet Paşanın bu göreve adaylığını koymaması Gürselin şansını arttırıyordu. Ama Gürsel, ilk devrede Devlet Başkanının tek dereceli oyla seçilmesinin C.H.P. tarafından kabul edilmesi için ısrar ediyordu. Böyle bir seçimde İsmet Paşa karşısına rakip olarak çıkmaz da C.H.P. oylarının kendisine gelmesi sağlanırsa seçimi kazanması muhakkak hale gelecekti. Bunun yanında, bu tarz bir seçim

13 Kasım sabahı, 141er için tam bir sürpriz teşkil etti. Cemal Gürsel azledilen M.B.K. üyelerine evlerinden çıkmamalarını bildirdiyse de bunlardan ikisi, Dündar Taşer ve Muzaffer Özdağ sokağa fırladılar ve soluğu Meclis binasında aldılar. Ancak Mecliste, artık dost yüzler yoktu. Gençlik ve halk ise, radyodan haberi duyduğundan bu yana gerçek bir ferahlamanın içindeydi.

kendisine ihtiyacı olduğunu söylediği bazı olağanüstü yetkiler verecekti. Aksal ve Feyzioğlu bu konuda karar haklanın kendilerinde olmadığını, bunu İsmet Paşaya nakledeceklerini, fakat C.H.P.'nin Cumhurbaşkanının, bir defaya mahsus bile olsa, tek dereceli seçimle seçilmesine taraftar bulunmadığını söylediler. Feyzioğlu daha munisce göründü, bazı imalı vaadlerde bulunmayı mahzurlu saymadı. Feyzioğlu sonraları, bir politika felsefesi olarak "Üzümü mü yiyeceğiz, bağcıyı mı döveceğiz?" sloganım çok söyleyecek, çok tatbik edecektir. Fakat C.H.P. Genel Sekreteri, bir de resmî görevi olduğundan ihtiyatlı bulunmayı tercih etti. Ertesi sabah Ayten Sokaktaki eve geldi ve bir akşam evvelki görüşmeleri İsmet Paşaya bildirdi. İsmet Paşa vaziyetini muhafaza ediyordu.

4 Kasımda, Ayten Sokaktaki evin misafiri Turhan Feyzioğluydu. İsmet Pasa, Feyzioğlunun gemiyi terkeder hissini veren davranışından sonra kendisiyle fazla bir. temas etmemiş, hattâ araya bir de soğukluk girmişti. Bu, İsmet Paşayla Feyzioğlu arasında beliren ilk soğukluktur ve İsmet Paşanın Feyzioğlu hakkındaki notunda bir değişikliğin başlangıcı olduğunu söylemek fazla hata etmek değildir.

Feyzioğlu önce Kurucu Meclis meselesini anlattı. Arkadaşlarını seçmişti. Süheyp Derbil, Muammer Aksoy, Bahri Savcı ve İlhan Arselle birlikte çalışacaklardı. Hazırlıkları, Gürselin istediği gibi yirmi gün içinde bitirebileceklerini sanıyordu. Kafalarında bazı fikirler vardı. Her halde, meşhur ilim Heyetinin durumuna düşmeyecekler, o tecrübe de mevcut olduğu için daha pratik bir çalışma tarzı tutturacaklardı. Şimdi, bu çalışmalarda İsmet Paşadan ve C.H.P.'den yardım istiyordu. İsmet Paşa:

"— Aa! Elbette.." dedi ve bunu söylerken samimiydi. Atılan adımın, askerî idareden sivil demokratik rejime geçme yönünde ne derece önemli olduğunu elbette ki farketmişti. Kurucu Meclisle bir büyük merhale alınıyordu.

Turhan Feyzioğlu ondan sonra, o günler İsmet Paşanın kendi not defterine "malûm mesele" diye geçtiği Gürselin Cumhurbaşkanlığı konusuna geldi. Ağası Şenle yaptıkları görüşmeyi o da anlattı. Kanaatince, Gürsele arzuladığı teminatı şimdi vermekte' bir mahzur yoktu, İsmet Paşaya, Gürselin de içinde bulunduğu güçlüklerden, Komitedeki cereyanlardan, bir takım hazırlıklardan bahsetti. Böyle bir ortamda Gürsel kendisini istikbal için ne kadar güven içinde bulursa sivil demokratik rejime geçişi o nisbette kolaylaştıracaktı. Onun desteğine şiddetle ihtiyaç vardı.

İsmet Paşa o güne ait notlarında "Malûm meseleyi müdafaa eder. Cevap vermedim" demektedir, İsmet Paşa sonuna kadar, verebileceği teminatın, kendisinin Cumhurbaşkanlığı için adaylığını koymayacağı teminatından ibaret bulunduğunu hep tekrarlayacak, fakat onun ötesinde, sistemle ilgili bir vaadi asla yapmayacaktır. Nitekim Gürsel, seçimlerden sonra Cumhurbaşkanı seçilecek, fakat bu, onun değil, İsmet Paşanın istediği usulle olacaktır.

Turhan Feyzioğlu, İsmet Paşanın yanından ayrıldıktan sonra, dediği gibi, Kurucu Meclisin kendisinden istenilen Anayasasını biran önce ve kazasız belâsız hazırlamak için kolları sıvadı. Feyzioğlunun, verilen bir işi yapmaktaki mehareti ve sonsuz çalışma kudreti kendisini tanıyanların hiç birinin meçhulü değildir. İşi gayet güzel organize etti. Heyetiyle beraber bir ara kalkıp İstanbula gitti, İstanbul Üniversitesinin de desteğini sağladı, bir takım şahsî çekişmeleri önledi. Basın toplantıları tertipledi, oralarda, sanki hiç farkında değilmiş gibi bazı ipuçları verdi. Basın bu ipuçlarını gereği gibi işlemeyi bildi. Zira bu sırada, M.B.K.'nin Türkeş Grupu mensupları da kendi fikirlerini yaymaya başlamışlardı. "Ne Kurucu Meclisi?" diyorlardı. Kurulacak olan, bir Danışma Meclisi olacaktı. Yassıada Duruşmalarının sonu alınmadan bir seçim yapmak imkânı var mıydı? Yoktu. Eee, bir meclis ancak seçimle kurulursa mâna ifade ederdi. O halde? O halde meclis bir "fikri forum" yerine geçecek, orada tartışmalar olacak, fakat M.B.K. bütün yetkilerini muhafaza edecekti. Bu Danışma Meclisinin tertip tarzı da, memlekete yeni bir "partiler diktatoryası" getirmeyecekti.

Feyzioğlu ise, çıtlattığı sözlerden, kendisinin ve heyetinin tam da bu görüşte olmadığını belirtiyor, ondan daha ileri gidiyor, meselâ partilerin rolünün önemim söylüyor, meseleyi daha başlangıcından kamuoyunun bir meselesi haline getiriyordu. Türkeş ve arkadaşları Feyzioğlunun tutumundan hiç, ama hiç memnun değillerdi. Buna rağmen, neticenin kendi ellerinde, olduğunu sanmaktan doğan bir kayıtsızlık içinde, çalışmaları fazla umursamıyorlar, meselâ Dündar Taşer Mecliste "Yenisini kuracağımızdan eskisinin hükmü yoktur" diyordu.

Bu sırada İsmet Paşanın kulağına gelenler, M.B.K. içinde bir ayrılığın tam olarak gerçekleşmiş bulunduğu ve "bunun böyle gitmeyeceği" idi. Zaten o günler bu, Ankarada hemen herkesin ağızındaydı. Tuhaftır, 27 Mayısın arefesinde bir ihtilâlin patlamak üzere olduğu nasıl, bir D.P. İktidarının meçhulü kalmışsa 13 Kasımın arefesinde de M.B.K.'nde bir tasfiyenin yapılacağını sadece 14'ler, zamanını doğru teşhis ederek görememişlerdir. "Zamanını doğru teşhis ederek görememişlerdir" diyorum,

O gün, merak, edilen kimselerin başında Alpaslan Türkeş geliyordu. Sabahleyin radyolar eski M.B.K.'nin feshedildiğini haber verdikten sonra yeni M.B.K.'nin listesini okudu. İsimler, soyadlarının ilk harfine göre okunuyordu. Türkeşin ismi ise, eğer Komitede kaldıysa, sonlarda okunacaktı. O yüzden liste sonuna kadar dikkatte dinlendi. Türkeş yoktu. Yukardaki resimde, onun Türkiyeden uzaklaştırılma anı görülmektedir.

çünkü onların kendilerinin de bir tasfiye hazırlığı içinde bulundukları artık bilinmektedir. Hatta, o günler de bilinmekteydi ya.. Meselâ 14'lerin akıl hocası Dündar Seyhanın bu konudaki bir sözü duyulmuş, söz M.B.K.'ne getirilmiş, üzerinde tartışmalar yapılmıştı. Bunlar tabii, bizim de kulağımıza geliyordu. O günler duyulan başka bir haber, her iki grupa mensup olanların askerî birliklerde destekler aramaya başladıklarıydı. Ancak Başkentte iki Komite üyesi, emri altında birlik bulunduruyordu: Ankara Komutam Cemal Madanoğlu ve Muhafiz Alayı Komutanı Osman Köksal. Bu birlikler komutanlarına sadıktı, diğer kuvvetlerin başında olanlar da -meselâ Harp Okulunun komutanlığına getirilmiş bulunan Talât Aydemir- Gürseli ve takımını destekliyorlardı. 14'lerin bir tasfiye için kime ve neye güvendikleri benim için meçhuldür. Askerler arasında durum bu iken Gençlik de, tamamile İsmet Paşadan yana olduğunu her fırsatta belli ediyordu ve İsmet Paşa, gittiği her yerde görülmemiş tezahüratla karşılanıyordu. Bu, 10 Kasımda Büyük Sinemada, Ankara Kolejinde böyle oldu, İsmet Paşanın 5 Kasımda gittiği,operada, daha sonraki konserlerde böyle oldu. 14'ler, Dündar Seyhan gibi akıl hocalarının telkinine uyup ta bir darbe yaptıklarının ertesi günü 28 Nisan - 27 Mayıs gençliğini gene sokakta ve karşılarında bulacaklardı. Bunun bütün tertipleri o günler, C.H.P. Genel Merkezinde tamdı ve CHP. Gençlik Kollarının liderleri tamamile hazırlıklıydılar. Bir tasfiye için Gürsel ve arkadaşları ne kadar sağlam zemin üzerindeyseler ötekiler öylesine çürük hayaller üzerine şatolar bina ediyorlardı.

Zaten netice de, kuvvet dengesini göstermektedir.

Türkeş Grupu için kamuoyu önünde son itibar yıkıntısı, "Ülkü ve Kültür Birliği" adını taşıyan bir talihsiz tasarının Komiteye getirilmesi ve bunun, Türkeş Grupunun fikirlerinin bir tercümanı sayılması oldu. Türkeş Grupunun hep söylediği, bu tasarıyla doğrudan doğruya ilgilenmedikleri, onu ancak, bir özel komite tarafından hasırlandıktan, sonra gördükleridir. Bilmiyorum, iddia muhtemelen doğrudur. Ama başka bir gerçek, bu tasarı gün ışığına çıktıktan ve mahiyeti anlaşıldıktan, sivil demokratik re-

jimi isteyenler tarafından şiddetle hücuma uğradıktan sonra onun 14'ler tarafından benimsendiği ve gerçekleştirilmek istendiğidir. 14'ler bu "Ülkü ve Kültür Birliği"ni kendi iktidarlarının bir nevi S.S. Teşkilâtı yapacaklardı. Hem de, Birlik "dış türkler"le de igilenmek görevini aldığına göre Türkiyeyi bir takım dış maceralara sürükleyerek..

Tasarı, Türkiyede bir "Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı" kuruyordu. Bu kuruluşla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı kaldırılıp yerine bir "Devlet Millî Eğitim Başkanlığı" teşkil ediliyor, bu başkanlık ve onun yanında Diyanet İşleri Başkanlığı, Basın ve Tayın Genel Müdürlüğü, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü "Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı"na bağlanıyordu. Tasavvurun felsefesi, Türkiyenin kültürel kalkınmasının politika dışı ve partilerüstü bir teşekkül marifetiyle gerçekleştirilmesiydi. Aslında, devlet içinde bir devlet kuruluyordu ve bu, her türlü denetlemeden âzâde bir paramiliter teşkilât olacaktı.

Bakınız, Türkiye için düşünülen neydi:

Teşkilâtın başında bir Genel Başkan bulunacaktır.

Türkiye Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı için, Genelkurmay Başkanı, Yargıtay Başkam, Danıştay Başkam, Sayıştay Başkanı, Askerî Yargıtay Başkam, Üniversiteler Rektörleri, Müşterek Genel Sekreter, Ülkü Birliği Başkanı, Devlet Millî Eğitim Başkanı, Basın-Yayın Genel Müdürü, Diyanet İşleri Başkanı, Beden Eğitimi Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen müteşekkil bir seçim kurulunun üye sayısının üçte iki çoğunluğuyla bir aday seçilecektir.

Bu bir tek adayı Başbakan ve Cumhurbaşkanı, müşterek bir kararname ile 6 yıl için Genel Başkan tâyin edeceklerdir. Aynı Genel Başkan daha sonraki devreler için de seçilebilir ve tâyin edilir.

Bu Genel Başkan, ancak "ahlâkî zaaf veya idarî yetersizlik sebeplerinden biri ile" ve ancak kendisini seçen kurulun üçte iki oyu ile emekliye ayrılabilir... Yâni düşüncelerinden, tutumundan, ideolojisinden, siyasetinden ötürü değiştirilebilmesi veya denetlenebilmesi mümkün değildir.

İlk Genel Başkanı, bu seçim kurulu da değil, doğrudan doğruya Millî Birlik Komitesi tâyin eder.

Genel Başkanı "ahlâkî zaaf veya idarî yetersizlik sebeplerinden biri ile" ve ancak üçte iki oyla emekliye ayırabilecek 15 kişilik seçim kurulunun 7 üyesi -yâni, Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı çatısı altında toplanacak Başkanlık veya Genel Müdürlüklerin başları-, ancak Ülkü ve Kültür Birliği Genel Başkanının isteği üzerine tâyin edilebilen kimselerdir. Bu durumda, Seçim Kurulunun, herhangi bir sebeple, "ahlâkî" veya "idarî" sebeplerle bile, Genel Başkanı düşürmeğe yetecek üçte iki çoğunluğu sağlıyabileceğini sanmak, büyük bir safdillik olur.

Bu düşürülmez, dokunulmaz, denetlenmez Genel Başkan, bu hiç bir şekilde millet iradesini temsil etmeyen Genel Başkan, Bakanlar Kurulunun tabiî üyesidir. Başkanı Bakanlar Kurulunun tabiî üyesi olan bu teşkilâtın, üstelik, hükmî şahsiyeti vardır.

Yâni bu teşkilât, devlet üstünde devlettir.

Bütçesini kendisi hazırlar ve Genel Bütçe Kanununa katılmak üzere Maliye Bakanlığına gönderir.

Türkiye, teşkilât tasarısına göre, 12 bölgeye ayrılmakta, her bölgede teşkilâtın bir müfettişi bulunmaktadır. Teşkilâtın her kolunun il-

14lerin 13 tanesini ele geçirmek zor olmadı. Fakat bir tanesi meydanda yoktu ve bu, İhtilâlcilerin içinde en "çetin ceviz" olarak bilinenlerden bir tanesiydi: Orhan Kabibay. Kabibay Kadıköyde bir evde kalıyordu. Üç gün meydana çıkmadı. Herkes seferber olmuş kendisini arıyordu. Üçüncü günün sonunda, hiç bir taraftan bir kıpırdanış olmadığını gördüğünde Kabibay telefonu açtı ve kendisini arayanlara nerede bulunduğunu kendisi bildirdi.

lerdeki, ilçelerdeki, bucak ve köylerdeki daire, şube ve temsilcilikleri, bu müfettişlikler yoluyla doğrudan doğruya Genel Merkeze bağlıdır. Bu teşkilâta bağlı memurlar üzerinde, normal devlet cihazının ne idarî ne inzibati, hiç bir yetkisi yoktur. Bu teşkilâtın Valilikler yoluyla, Hükümete hiç bir bağlantısı yoktur. Buna karşılık bütün devlet teşkilâtı, Valileriyle, kaymakamlarıyla, her türlü araç ve imkânlarıyla, bu Ülkü, ve Kültür Birliği Teşkilâtının emrinde, hizmetindedir.

Ayrıca Teşkilâtın, bütün Bakanlıklarda temsilcileri vardır. Bütün üniversitelerde, Güzel Sanatlar Akademisinde, Kültür Derneklerinde, gençlik ve öğrenci teşekküllerinde, bankalarda, sanat teşekküllerinde, Çocuk Esirgeme Kurumunda, Kadınlar Birliğinde, T ü r k Hava Kurumunda, ve başka her türlü sosyal teşekküllerde temsilcileri vardır.

Bunlardan başka, teşkilâtın birçok "masa"-ları da vardır. Bu masalar, Ordudan tutun da basın-yayına kadar, dışardakl türklerden tutun da içerdeki azınlıklara kadar, keşif ve icatlardan tutun da "muzır ideolojiler"e -"MİM", yâni "muzır ideolojiler masası"- kadar, yurt içinde ve dışında her konuya, her çalışma alanına, her yaratıcı faaliyete, bütün düşünce hayatına, temsilcileri, müfettişleri, memurları vasıtasiyle el uzatmaktadır. Askerî gösteriler bile bu teşkilâtın faaliyeti içine girmektedir.

Yâni Hükümetüstü, Meclisüstü, millet ve Devletüstü bir teşkilât ki, hiç bir şekilde dokunulmaz, denetlenmez bir teşkilât ki, Devletin, milletin, hattâ dış türklerin bütün faaliyetlerini, türk toplumunun bütün düşünce hayatını, dolayısiyle siyaset hayatını kontrolü altına almak iddiasındadır. Genel Başkan Hangi ideolojiye bağlanırsa, Türkiyede ancak o ideoloji makbul ve meşru olacaktır.

Şimdi, aradan geçen bunca zamanın sonunda ve köprülerin altından bu kadar su akmışken, 1960 yılının Sonbaharında memlekette nasıl cereyanların bir ara, başarı kazanmanın eşiğine gelmiş oldukları belki de hafızalardan çıkmıştır. İsmet Paşanın bu tasarı karşısında dehşete düştüğünü hatırlıyorum. Ama dehşete düşen sadece o değildi. Türkiyenin, demokratik rejime bağlı bütün kuvvetleri, bir alaturka Hitlerin doğmakta olduğunu görmenin heyecanı ve infiali içinde bir anda doğruldular. Bunların arasında, "gözü kara"lann, "gözlerinde ölüm korkusu var" diye küçümsedikleri M.B.K. üyeleri başta geliyordu. Bu ikincilerden olup ta görmedikleri "Ülkü ve Kültür Birliği tasarısının altında imzaları bulunanlar -bunlar, Komite Genel Sekreterliği tarafından gelişigüzel konuluyor, tasanlar Komiteye öyle sevkediliyordu- imzalarını derhal geri aldılar. Tepki, tasarının tehlikesi kadar büyük oldu. Türkeş Grupu tabii derhal, bu, nazi tertibi teşkilâtın savunmasını üzerine aldı. Teşkilât sadece Türkeşin totaliter temayüllerine değil, ırkçı düşüncelerine de tercüman oluyordu. Teşkilâtın bir adım ötesi, temerküz kampları olacaktı.

Bu hava, ona ilâveten, Feyzioğlunun tamamlamak üzere bulunduğu Kurucu Meclis Anayasasını "Eski Komite"den beşte dört çoğunlukla geçirmenin imkânsızlığının açıkça belli olması Gürsel takımındaki son tereddütleri de ortadan kaldırdı ve Cemal Madanoğlu "Baskın basanındır" askerî prensibine uygun olarak 14'lerin tasfiyesini plânladı. Bu 14 kişi nasıl seçilmişlerdir, o noktaya nasıl gelinmiştir, Komitede ve Komiteciler çevresinde neler cereyan etmiştir, bunlar, inşallah bilen birisi tarafından yazılacak "Komitecilerle 17 Ay" diye bir yazı serisinin konusunu teşkil edecektir.

Herkesin bildiği, bir kısmı 12 Kasımı 13 Kasıma bağlayan gece, ele geçmesi gecikenler ise daha sonra, M.B.K.'nin 14 üyesinin bir sarı zarf içinde, altında "Cemal Gürsel - Orgeneral - Devlet Başkanı ve Silâhlı Kuvvetler Başkumandanı" imzası bulunan dokuz satırlık bir mektup aldığıdır. Dokuz satırlık unutulmaz mektupta M.B.K.'nin feshedildiği, mektubun muhatapları olanların emekliye sevkedildikleri, bunların "başarmış oldukları yüksek hizmete lâyık bir şekilde" verilecek dış görevleri beklemeleri bildiriliyor, bu müddet içinde evlerinden çıkmamaları, ziyaretçi kabul etmemeleri ihtar olunuyordu.

O gecenin sabahında ise, kurulmuş olan yeni M.B.K.'nin listesi radyoda okunuyordu. Komite, artık, sadece 23 kişiden müteşekkildi.

Gelecek Yazı

Yeni bir devir açılıyor

Toplantılar

Giriş imtihanı

Önceki haftanın sonlarında Ankarada, Türk Standartları Enstitüsü salonları önemli bir toplantıya sahne oldu. Türkiyenin Avrupa Ortak Pazarına üye olmasından sonra, "Ortak Pazar Parlamenterleri Karma Komisyonu" ile Türkiyenin de katıldığı bu toplantı, söz konusu komisyonun gerçekleştirdiği ikinci toplantıydı. Toplantı yeri olarak Türkiyenin Seçilmesi ise bir rastlantı değildi. Toplantı, çok önceden öngörülmüştü.

Toplantılarda, Türk Parlâmentosunu, A.P.'nin Kütahya milletvekili Mesut Erez temsil etti. Avrupa Ortak Pazarı ülkelerinin parlâmentolarından birçok milletvekili ve senatör katılmıştı. Bazı parlamenterlerin ayni zamanda kendi ülkelerinin Bakanları olması, toplantıya ayrı bir önem ve renk veriyordu,

6 ve 7 Ocak günlerini tamamen dolduran toplantılarda, Ortak Pazarı ilgilendiren birçok konuya değinildi ve Türkiye ite ilgili sorunların canlı bir şekilde ortaya konulmasına çalışıldı.

Bilindiği gibi, Türkiye, Ortak Pazara tam yetkiyle üye olmadan önce, bazı dönemlerden geçerek, bir hazırlık devresi yaşamaktadır. Bu hazırlık devresinin, büyük engellere rastlamadan ve Türkiyenin gelişmesini çelmelemeden geçmesini sağlamak, 6-7 Ocak günlerinde yapılan toplantılara benzer toplantılarda Türkiyenin sorunlarının açıkca ortaya konulmasına sıkısıkıya bağlı kalmaktadır.

Gerçi, bu gibi toplantılar sonunda alman kararlar salt bir "tavsiye" olmaktan öteye, yeterli bâr güçten tamamen yoksundurlar. Uluslararası toplantılarda alman kararların "tavsiye" niteliğinden dolayı, bu kararlara duyulan güven genellikle azalmıştır. Bu zayıflığı bilen parlâmento üyeleri, bir fırsatım bularak, bu konuyu cevaplandırmak istediler.

Ortak bildiri

Uzun süren tartışmalar sonunda yayınlanan ortak bildiri, Türkiye bakımından çok dikkat çekicidir. Dört esaslı noktaya değinen bildiriye göre, Türkiyenin başlıca sorunlarından olan Avrupa Ortak Pazar ülkelerine yapılan ihracat ile son günlerde iyice su yüzüne çıkan Avrupadaki işçiler konusu, bütün ayrıntıları ile ele alınmış ve yerinde tavsiyeler yapılmıştır.

Bildirinin birinci maddesi, Türkiye ile Avrupa Ortak Pazar kuruluşlarının iyi bir, biçimde işlemesini dileyen, bunun için gereken tedbirlerin alınmasını öngören bir tavsiyeyi kapsamaktadır. İkinci madde de, Türkiye ile Avrupa Ortak Pazarı ülkelerinin ticareti üzerinde durulmaktadır. Türkiyenin Avrupa Ortak Pazarı ülkelerine yapmakta olduğu başlıca ihracatın -kuru üzüm, fındık, tütün ve pamuk- daha geniş bir kontenjana Ulaştırılması türk delegasyonu tarafından ısrarla istenmiş ve kabul ettirilmiştir. Toplantıya katılanlar, daha da ileri giderek, üye ülkelerin, sadece tarım ürünlerinden ibaret olan ve Türkiyeden yapılan ithalâtlarına sanayi maddelerinin, de katılmasını kabullenmişler ve bunu ortak bildiride de belirtmişlerdir. Fakat Türkiyenin. hangi Ortak Pazar ülkelerine ve ne gibi sanayi malları satacağı konusunda bir açıklık getirilmemiştir.

Bildirinin üçüncü maddesi, Ortak Pazar ülkeleri tarafından Türkiyeye daha çok yatırım yapılması İçin çareler aranmasını öngörmektedir. Bu maddede dile getirilen dileğin havada kalması gibi bir tehlike mevcuttur. Zira türk mevzuatı, böyle bir durumu kanunlaştıran metinlerden şimdilik yoksun bulunmaktadır.

GEÇEN HAFTA İKTİSAT DÜNYASINDA

İSPANYA — AET Komisyonunun 1965 ve 1966 yıllarında İspanya ile yapılan görüşmeler hakkında hazırladığı raporda, bugünkü şartlar altında İspanyanın ortaklığı ile ilgili herhangi bir karar için zamanın henüz erken olduğu belirtilmekte ve böyle bir teşebbüsün, ancak AET - İspanya ilişkilerine önemli bir engel teşkil eden iktisadi ve siyasî sorunların çözümlenmesiyle gerçekleşebileceği açıklanmaktadır. Bununla beraber, Komisyon, İspanya ile daha yakın bir münasebete girişilmesi halinde uygulanacak rejimin esasları hakkındaki görüşünü de açıklamakta ve iki safhalı bir tasarıyı öngörmektedir. İlk safhada, İspanyanın sanayi malı ihracatım kolaylaştırmak ve geliştirmek için AET üyeleri tarafından bazı tercihli tarife indirimleri yapılması düşünülmektedir. Ortak Pazarın endüstri dallan ile rekabeti halinde İspanyanın önemli güçlüklerle karşılaşacağı ve halen ispanyol endüstrisinin böyle bir duruma hazır olmadığı gözönüne alınmaktadır. Tarım sektöründe ise böyle güç bir durum olmadığından, ancak ihracatın sekteye uğraması halinde yardımcı tedbirlerin alınması mümkün görülmektedir. İkinci safha birincisinin başarıyla uygulanmasına bağlı olup, iki tarafın anlaşmaya varmasıyla bir iktisadi ve gümrük birliğine giriş şeklinde tasvir edilmektedir. Komisyona göre, AET - İspanya ilişkilerinin ilk safhası ancak 1969 yılında başlıyabilecek ve ikinci döneme geçiş de 1972 yılından önce gerçekleşemiyecektir. Bütün güçlük, İspanyanın halen izlemekte olduğu siyasi rejim ve tarım sektörünün. İtalya gibi tarım hususunda hassas bazı üyelerde hasıl ettiği "allerji" sebebiyle doğmaktadır.

İSRAİL — 6-7 Aralık 1966 tarihlerinde Brükselde toplanan AET Bakanlar Konseyi, Komisyonun, İsrail Hükümeti ile müzakerelere girişmesini kararlaştırmıştır. Bu müzakereler bir nevi zemin yoklaması niteliğindedir ve İsrail Hükümetinin AET ile global anlaşmaya varmak için yaptığı teşebbüslerin tartışılmasına hasredilecektir. AET ile İsrail arasında üç yıl süre ile imzalanmış olan ticaret anlaşmasının 1967 Temmuzunda son bulması dolayısiyle İsrail, AET ile müzakerelere girmekte acele etmektedir.

BUNLAR DA OLDU

Zam furyası

Dr. Reşat TİTİZ

AP İktidarı nihayet, ekonomik kanunların şaşmadan işleyen katılığı önünde, beklenen bazı tedbirleri almak zorunluğu ile karşıkarşıya kalmış bulunmaktadır. Yönetici kadro, bıkıp usanmadan tekrar ettiği, hayatı ucuzlatmanın maddi imkânsızlığını görünce, açık şekilde bağlanan kabarık bütçesini bir takım zamlarla kapatmak yolunun yolcusu olmaktan gayri çıkar yol bulamamıştır.

Meclisin görevli komisyonlarında tartışılmakta olan 1967 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı, hemen her uğradığı yerden yeni yeni zamlarla yüklü olarak çıkmaktadır. Meclis Genel Kuruluna geldiğinde ise, komisyonlara geldiği ilk haliyle hiç bir benzerliği kalmamış olacaktır.

Örneğin, ithalâttan alınmakta olan damga resmi yüzde S artırılmaktadır. Bu yoldan 300 milyonluk bir gelir sağlanması düşünülmektedir. Bu artışın sağlanmasını öngören bir tasarı da hazırlanma yolundadır. Akaryakıtlara zam yapılması için hazırlanacak olan tasarı, 700 milyonluk bir geliri öngörmektedir. Maliye Bakanlığı, bazı iktisadi devlet teşekküllerinin gelir kaynaklarım artırmak amacıyla hazırlıklara girişmiştir. İçişleri Bakanlığı, belediyelerin gelirlerini artırıcı nitelikte hazırlıklara geçmiştir, halk ve esnaf için yeni resim ve vergileri öngören tasarıları sevketmek üzeredir. Özellikle bina ve arazi vergilerini artırmayı öngören bu hazırlıkların hayli ilerlediği bilinmektedir. Ayrıca, ilân resmi, tabelâ resmi, eğlence resmi gibi yeni ödemelere gidilmesi kesinlikle söz konusudur.

Bütün bu tedbirler dizisi sonucunda, günlük hayatın hemen her döneminde yeni yeni harcama zorunlukları ortaya çıkacaktır. Bu zorunluğun halk dilindeki ifadesi "Zamlar" şeklinde yerini bulacaktır. Bu zamların dağılışı ve nitelikleri gözönüne alınınca kesinlikle görülür ki, başvurulan zamların çok büyük bir çoğunluğu geniş tüketim mallarına yönelmiştir. Bu zamlardan etkilenecek toplumsal zümrelerin ise, bu geniş tüketime muhtaç zümreler olduğu şüphesizdir. Bu zümreler işçi, küçük memur, küçük esnaf dar gelirli emekliler ve sıkıntı içindeki aydınlardan başkası değildir.

Demokratik düzeni benimsemiş toplumların demokratik örgütlerinden yoksun bulunan türk toplumunda, sözünü ettiğimiz toplum katları, seslerini duyurmak gücünden ne yazık ki uzaktırlar ve yeni zamları sineye çekmekten başka bir şey yapamıyacaklardır. Bunun ise, 1967 yılı Bütçesi ve ikinci beş yıllık Kalkınma Plânının öngördüğü kalkınmanın birinci yıl uygulamasında bütün ağırlığı ezilmiş yığınların omuzlarına yüklemekten başka bir anlamı yoktur. Kalkınmanın genel bir mekanizma olduğuna ve bunun ücretinin herkes tarafından âdilâne ödenmesi gerektiğine bir türlü inanmayan hakim çevreler, yoksul kitlelerin cebinden, bu yeni zamlar yoluyla alabildiklerini, "her mahallede bir milyoner yetiştirme" prensibine uyarak dağıtmaya girişeceklerdir.

Sofradaki lokmaların azalmasını başka nedenlere bağlamaya hiç bir propagandanın gücü yetmeyeceğine göre, halkı kandırmanın da bir sının olduğu gerçeği, böylece, bizzat halkımız tarafından da belki öğrenilecektir. Hele, sözünü ettiğimiz kanun tasardan Meclislere geldiği zaman birer meydan muharebesi haline geleceğini tahmin ettiğimiz görüşmeler, İktidarın davranışının gerçek yüzünü halka mal etmekte büyük bir rol oynayacaktır.

Vasıtalı vergilerle geniş tüketim mallarına zam yapmanın başkaca izahı yoktur. Şüphesiz, bunu, en kısa zamanda, ilgili bütün çevreler öğrenecektir.

Türk işçilerinin durumu

Bildirinin en önemli maddesi, Avrupada çalışan türk işçilerine ilişkin dördüncü maddesidir. **Türk** delegasyonu tarafından ortaya abلan bu sorun uzun uzun tartışılmış ve çok dikkat çekici tavsiyelerin kaleme alınması sonucunu doğurmuştur. Özellikle, Almanyadaki ekonomik krizle birlikte başlayan, türk işçilerinin işlerine Sön verilmesi olayları, her gün biraz daha,büyüyerek, tehdit edici bir nitelik kazanmaktadır. Bu durumu iyi bilen Ortak Pazar ülkeleri parlâmento temsilcileri, bu sorunun özel bir tutumla yeniden ele alınması gereği üzerinde durmuşlardır. İlk defa olarak bu problemin "ulusal". açıdan değil de "topluluk" açısından ele alınması gibi bir durum yaratılmıştır. Bu yeni görüşe göre, Avrupa Ortak Pazarı ülkelerinde çalışmakta olan yabancı işçiler arasında, Ortak Pazar üyesi ülkelerden gelen işçilere bir "öncelik" tanınması kabul edilmiştir. Bu kararın önemini açıklamaya ihtiyaç yoktur. Avrupada çalışmakta olan yugoslav, ispanyol, yunan italyan, portekizli, kuzey afrikalı, iranlı işçiler arasında Ortak Pazar üyesi ülkelerden gelenlere bir öncelik tanınarak işe alınması, türk işçilerine büyük kolaylıklar sağlayacak demektir.

Ankaradaki çalışmalarından sonra İstanbula giden parlâmento üyeleri, İstanbuldaki iş adamları ve onların temsilcileriyle de bir toplantı yaptılar ve bundan sonraki toplantının Lüksemburgda yapılmasını da kararlaştırdıktan' sonra, Türkiye için hayli önemli "tavsiyeler" kaleme alıp Türkiyeden ayrıldılar.

Komünist Çin

Şimdi sıra orduda

Mao Çe-tung ve Kızıl Muhafızlarının giriştiği "Büyük Kültür Devrimi" hergün biraz daha gürültülenerek devam ediyor. Eğer uzak doğulu haber kaynaklarININ yayınlarına inanmak gerekirse, bu devrim sonunda Komünist Çin, acıklı bir iç. savaş tehlikesiyle karşı-karşıya bulunmaktadır. Fakat bu haber kaynaklarmm kimler tarafından beslendiğini bilenler, ister istemez, kulaklarına gelenlerin hepsine inanmakta güçlük çekmektedirler. Hele Çan Kay-şekin, durum elverir elvermez Komünist Çini istilâ edeceğini bildirmesi insanın dudaklarında gülümseme yaratmaktadır.

Şimdiye kadar üniversiteden, işyerlerinden, partiden ve hükümetten geçen "Kültür Devrimi", geçtiğimiz hafta ordunun kapısını da çal mıştır. Bilindiği gibi Çin Ederi Mao Çe-tung, geçtiğimiz Ağustosta bu devrime kalkışırken ve bütün devrim boyunca, herşeyden çok, gençlik ile sağ kolu Lin Piaonun deneti altında olduğu sandan orduya dayan mıştır. Geçtiğimiz hafta Çin Silâhlı Kuvvetleri Kültür Devrimi Komitesinde bir değişiklik yapılarak, bu komitenin de Lin Piao ile Mao Çe tungun daha yatan deneti altına girecek biçimde yeniden düzenlenmesi, Büyük Kültür Devrimi'ne karşı yalnız particiler, işçiler ve teknokratlar kademesinde değil, fakat ordu içinde de karsı çıkanlar bulunduğunu açıkça ortaya koyan bir belirti olsa gerektir.

"Büyük Kütür Devrimi"ne karşı olanların sayısı ve bulundukları yerlerin önemi ne olursa olsun, giriştiği bu harekette Mao başarıya ulaşacak gibi görünmektedir. Çünkü hasımlarının da boş durmamasına rağmen, Mao ve taraftarları halk kütlelerini kendi taraflarına daha önce çekmeye başlamışlar ve bunu yaparken, yaşlı liderin bu kütleler arasındaki itibarından yararlanmayı da unutmamışlardır.

Çinde bütün hızıyla hüküm süren "Kültür Devrimi" sadece Batılılar tarafından merak ve ümitle izlenmemekte, aynı zamanda, Sovyetler Birliği tarafından da endişeyle karşılanmaktadır. Sovyet Başbakanı Kosigin, geçen hafta Sovyetler Birliğinin Çin sınırı yakınlarındaki kesimlerinde bir geziye çıkmıştır. Brejnev ise, geçtiğimiz Cuma günü yaptığı bir konuşmada, bir yandan Amerikaya şiddetle çatarken, izledikleri Sovyet aleyhtarı büyük devlet politikası yüzünden Mao ve ar kadaşlarına çatmayı da unutmamıştır.

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

BATI AVRUPA —- Federal Almanyanın yeni Başbakanı Kurt Georg Kiesinger, bu sıfatıyla çıktığı ilk yurt-dışı gezisinde De Gaulle ile buluşmak üzere Parise giderken, İngiliz Başbakanı Harold Wilson da İtalyan yetkilileriyle İngilterenin Ortak Pazara katılması sorununu tartışmak üzere, tıpkı Kiesinger gibi, yanında Dışişleri Bakam olduğu halde, Romaya uçtu. Kiesinger'in bu gezisinde yanına Dışişleri Bakam Willy Brandt'ı almasına karşılık, Erhard hükümetinin Dışişleri, yeni hükümetin ise Savunma Bakanı olan Gerhard Schröder'i Almanyada bırakması, kimsenin dikkatinden kaçmadı. Bilindiği gibi, tıpkı Erhard gibi Schröder de Paristen çok Washington'a yakın dış ve savunma politikaları izlenmesi taraftarı olduğu için, Fransız Devlet Başkam için fazla muteber bir kişi değildir. Yeni Alman Başbakanının Avrupa konusundaki gerçekçi tutumunun De Gaulle'ü pek memnun ettiği anlaşılıyor. Bu bakımdan, siyasal gözlemciler şimdi. Batı Avrupada yeni bir fransız alman yakınlaşması beklemektedirler. Harold Wilson ile George Brown'ın Romaya yaptıkları yolculuğa gelince; yapılan ingiliz • italyan görüşmeleri sonunda yayınlanan bildiride, iki ülke arasında, İngilterenin Ortak Pazara girmesi konusunda tam bir görüş birliğine varıldığı açıklanmaktadır. Ancak, Wilson daha Romaya uçmadan Pariste yapılan bir açıklama, bu konuda Londranın fazla ümide kapılmasını önlemektedir. Bilindiği gibi, General De Gaulle Commonwealth ile yaptığı tercihli ticarete son vermeden ve sterlinin değerini düşürmeden, İngiltereyi Ortak Pazara almaya hiç mi hiç niyetli değildir.

AFRİKA — Sivil yönetimlerin artık parmakla sayılacak kadar azaldığı Afrikada, geride bıraktığımız haftanın sonlarında, yeni bir askeri darbe daha oldu. Son bir yıl içinde Orta Afrika Cumhuriyetinde, Yukarı Voltada, iki kere Nijeryada, Ganada ve Burundide yapılan darbelerin arkasından, geçen Cuma günü de Togo ordusu, kimsenin burnunu bile kanatmadan, Devlet Başkanı Grunitzkiyi işbaşından uzaklaştırdı ve yönetime elkoydu. Bilindiği gibi bu, Togo orducunun politikaya ilk defa karışması değildir. Togolu askerler, tıpkı şimdiki gibi, o zaman da Yarbay Eyadamanın liderliğinde bundan tam dört yıl önce yönetime bir kere daha el koymuşlar ve o zamanki Başkan Sylvanus Olimployu öldürerek, yerine Olimpiyonun siyasal karşıtı ve kayınbiraderi Grunitzkiyi geçirmişlerdi. Yeni Başkan, o zamandan buyana, zaten ordunun etkisinden kendisini kurtarabilmiş değildi. Üstelik Yarbay Eyadaman, kendisini, geçen Kasım ayında Olimpiyo taraftarlarının çıkardığı isyandan kurtarınca, büsbütün ordunun esiri olmuştu. Fakat ülkenin hergün biraz daha bozulan ekonomik durumunu biraz olsun düzeltebilirim kanısıyla savunma giderlerinde kısıntı yapınca, ordu bu davranışa seyirci kalmamış ve siyasal hayattaki bozuklukları ileri sürerek, en kısa zamanda sivil rejime dönmek vaadiyle, iktidara elkoyımuştur. En kısa zamanın ne olduğu, Mısır ordusunun da 1952 yılında aynı valfla yönetime elkoyduğu ve hâlâ orada durduğu düşünülürse-, kolay kolay kestirilemez.

BUNLARDA OLDU

Tüli'den haberler

Kantolar arasında buluşma

Türkiyenin sarışın bombası, adına şarkılar bestelenen sanatkâr Gönül Yazar, An karada Klüp X'deki programından çok memnun. Eski kantolarla büyük sükse yaptı, eski hayranlarıyla karşılaştı. Ayrıca, Başbakan Süleyman Demirel ve eşini yakından tanımak fırsatını da buldu. Tanışma, yeni Ankara Otelinin roof unda oldu. Başbakan ile Nazmiye Demirel, büyük dostları Bedii Faik ile birlikte roof'ta yemek yiyorlardı. Gönül Yazar ise, eski arkadaşı Ferda Kahraman ile birlikteydi. Saatler ilerleyince Gönül Yazar coştu, mikrofonda meşhur kantolarım söylemeğe başladı. Demirciler büyük bir zevkle dinlediler.

Süleyman Demirel ile Ferda Kahramanın karşılaşması da çok muhabbetli oldu. Sarıldılar, öpüştüler, etraftaki masalar da merakla onları seyretti. Demirel ile Ferda Kahramanın dostluğu, aynı firmada çalıştıkları zaman başlamış. Hangi firma olduğunu söylemeğe lüzum var mı acaba? Meşhur Morrison!

Düğün havasında bir bayram

Şeker Bayramı düğün havasında başladı. İstanbulda da, Ankarada da evlenenler pek çok. Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Yılmaz Çetiner, Vuslat Sadıkoğlunun kızı Esin Sadıkoğlu ile evlendi. Bebekte Sureyyada yapılan nikâh töreni çok kalabalıktı.

Yeni evliler birkaç gece Tarabya Otelinde kaldıktan sonra Poyracık sokağındaki evlerine döndüler.

İstanbulda, Bayram öncesi evlenenlerden bir çift de Bülent Garan - Gönül Bilgisin çifti oldu. İstanbul sosyetesinden büyük bir grup, Beyoğlu Evlendirme Dairesinde buluşup, Bülent Garanın yeni eşini' selâmladı. Başta Yeniköylü komşular, bütün kadınlar yine çok şıktılar. Gönül Bilgişin ile Bülent Garanın evleneceğini geçen yıla kadar hiç kimse düşünemezdi; fakat Sevinç Garan hürriyeti seçip. Nezih Rona ile evlenince, kısmet bu yolda gelişti.

Ankaradaki düğünlere gelince: Eski Toprak Mahsulleri Umum Müdürü, A.P.'nin kısa ömürlü Ankara İl Başkanı Suat Bolayırın yakışıklı oğlu Fırat Bolayır, Gökdelende, güzel bir kalabalığın önünde evlendi. Tijen Baran ile Taylan Dalsa da evde, sade bir törenle evlendiler. Orhanın Yerinin sahibi Orhan İstanbulluoğlu ile eski güzellik kraliçelerinden Suna Azak ise bayrama nişanlı olarak girdiler. Herkes, "bir meyhane sahibiyle bir pavyon sahibesinin evliliği nasıl neticeler verecek, bu nişan aşk üzerine mi, iş üzerine mi?" diye merak ediyor, çeşitli, yorumlar yapıyor ama, karar vermek için vakit biraz erken.

Ortopedik geceler

Bayram gecelerinde Ankaranın çok rağbet gören bir köşesi, Klüp Alpaydı. Evliliklerinin dördüncü yıldönümünü kutlayan Mehmet Adanalı ile manken eşi Deniz Adanalı, evlerindeki kokteyli Alpayda devam ettirdiler. İstanbuldan tatile gelen Milliyet gazetesi Genel Yayın Müdürü Abdi İpekçi ve eşi, Engin ve Sema Arman, arkadaşları, Zeynep Birsel, Gaye Dicleli, Emine Uşaklıgil grupu bütün gecelerini Alpayda geçirdiler. İstanbullular, Alpayın orkestrasını da, şarkılarını da çok sevdiler. Ankaralılar ise, İstanbulda böyle bir

Gönül Yazar, Gökdelende dostlarıyla
Hasret giderenler

gece klübü olmadığını söyliyerek övündüler. Haksız da değiller. Ama, Rebap Kulayın elindeki alçı henüz çıkmadı! Rebap Kulaydan başka düşenler de oldu, hattâ Alpay bile,. bir gece piste bağdaş kurdu. Klüp yöneticileri buna bir çare bulmazlarsa, "Alpay geceleri" ortopedi kliniklerinde sona erecek diye korkanlar var. Haksız da değiller.

Balo yarışı

Ankarada balo mevsimi başladı, hazırlıklar ilerliyor. Geçirdiğimiz hafta, Dışişleri Bakanının eşi Bayan Çağlayangil, Ankara Oteli salonlarında sefirelere bir çay verdi. Çayda, Çocuk Bakımı Derneği yararına yapılacak çay çalışmaları konuşuldu. Dr. Bahtiyar Demirağ, bal alınacak anları iyi biliyor, maşallah. Elinde dernek için her kapıyı açabilen anahtarlar var.

Ankara Otelindeki çaya bütün sefireler geldi ve bakıma muhtaç çocuklar için kolları sıvadılar. Dışişleri Genel Sekreteri Zeki Kuneralpin eşi, Elçin Gümrükçüoğlu ve Rebap Kulay da balo komitesinde çalışıyorlar. Bu mevsim bütün balolar Ankara Otelinde yapılacağa benzer.. Çocuk Bakımı balosundan sonra da Basın Balosu var. Onun hazırlıktan da hayli ilerlemiş durumda. Yılın en büyük ve en güzel balosu, her zaman, Basın Balosudur. Nilüfer Yalçın, Basın Balosunu, Ankaranın en güzel ve faal hanımlarıyla elele hazırlıyor. Balo, altın ve gümüş modasına uygun bir espride olacağa benzer, piyangoda kıymetli mücevherler varmış. Ankaralı hanımlar, bu balodan sonra altın ve gümüş modasını geride bırakıp, zümrüt ve pırlanta çağım açarlarsa, kimse şaşmasın!..

Kulis fareleri

Devlet Operasının ve Tiyatrosunun kulis fareleri yeni yeni isimler kemirmeğe başladılar. Ertuğrul ilginin yurt dışı, gezileri hakkında türlü söylentiler dolaşıyor. Gûya, İlgin son defa İspanyaya gitmiş. Hani, Suna Korad İspanyada ya... Bariton Mete Uğur, Balenin güzel kızlarından Suna Bayer ile evlenme hazırlığındaymış. Mete Uğurun sesini kıskanan bazı kayıp sesli baritonlar da bu hikâyeyi sakız yapmış, çiğniyorlar kuliste. Doğan Onatın durumu ise başka bir kulis faaliyetini ortaya koyuyor. Doğan Onat, eşiyle birlikte, İstanbul Operasında 60 bin lirayı aşan bir ücret almış. O günlerde Aydın Günü göklere çıkarıyormuş, fakat perdeyi kapatmağa sebep olunca sözleşmesini fesheden Aydın Günü de, kapı kapı dolaşarak, yerlere vuruyormuş.. Neler de neler!.. İnsan bu dedikoduları duyunca, Operanın kulisinde şahsiyata dayanan kavgaların umum müdürler değişse de değişmiyeceğini düşünerek umutsuzluğa düşüyor.

Doyumsuz Eğridir gezisi

Gazeteci Avni Çevikerin eşi Mübeccel Çeviker tarafından Şeker Bayramından yararlanılarak düzenlenen Eğridir gezisi büyük ilgi gördü, dostları biraraya getirdi. Arefe günü başlıyan gezideki neşeli havayı yolda tipi bile dağıtamadı. Prof. Hamdi Aktan ile kardeşi Tahir Aktan, poker ve konkende hiç kimseye şans tanımıyarak âdeta krallıklarını ilân ettiler. Leylâ Çambel, 6 Şubatta başlıyacak duruşmasından önce bol bol dinlendi ve çalıştı. Jale Candan, önüne gelene Ortanın Solunu anlattı. Ne yazık ki, Demirlin köyü İslâmköyden geçilirken, Jale Candanın Halk Partililerle görüşme arzusu yerine getirilmedi.

Sıdıka Atasagun, Ankarada olduğu gibi, Barlada da her tarafa yetişti. Çalıştı, dinlendi ve "21"de kimseye şans tanımadı. Orhan Eren, giderken şarkı söyledi, dönüşte ise hep uyudu. Avukat Erhan Löker, kahvaltıları bile ıstakozla yaptı. Dr. Nejat Candanın sesini, bütün uğraşmalara rağmen, kimse bastıramadı.

Gençlik

"Üstün yetenekler"

(Kapaktaki yeni nesil)

Yaşadığımız dalgalı hayatın içinde ve kısır politika çekişmeleri ortalığa hâkim olduğu için madalyonun ümit verici yüzü gözlerden uzak kalmaktadır. Bu ümit verici levhanın bir yönü genç bir neslin, kendi alanında başarılar kazanan yıldızlar vermesidir. Jale Candan tarafından hazırlanan aşağıdaki yazıda bunlardan dört örneği tanıyacaksınız. Bunların yar nında elbette ki daha başkaları bayrağı başarıyla taşımakta, ileriye doğru ışıklı adımlar atmaktadırlar. Onlar da AKİS'in ilgisini çekeceklerdir.

Üzerinde beyaz makyaj gömleği vardı. Sarı kâhkülleri altından etrafa merakla bakan iri siyah gözlerini bir an için AKİS muhabirine çevirdi, çocuksu bir heyecanla: .

"— Biliyor musunuz, aslında Antonia ve ben birbirimize hiç benzemiyoruz. Onu sahnede tam olarak canlandırmak için makyajımda hiçbir falso olmaması şart" diye konuştu.

Bunları söylerken, Üçüncü Tiyatrodaki soyunma odalarından birine doğru yönelmişti bile. Tuvalet masalarından birinin önüne yerleşti. Sabahlara kadar dansederek içini döken, gene de sevgilisine salçalı et pişirmekten geri durmayan veya onun için intiharı bile göze alan çağımızın kızı Antonia'nın tuvalet malzemelerini eline aldı, başardı bir şekilde uygulamaya koyuldu. Antonia'nın, tabii, böyle, oğlan çocuğu gibi kırpılmış, fakat en lüks bir sosyete kadım gibi boyanmış saçları bulunacak, gözleri mavi boyalar arasından böyle, derinlemesine bakacak, dudakları o ağlarken gülecek, kaşları o gülerken düşünecekti. Yani çocuksu, kadınsı bir Antonia...

Zeliha Berksoy artık iyice "Kaktüs Çiç'eği"nin Antonia'sı olmuştu.. Yalnız makyajı ile değil, düşünceleriyle, hareketleriyle, tamamı tamamına bir Antonia idi. Tıpkı geçen yıl Küçük Tiyatro sahnesinde "Çatıdaki çatlak"ın Fatma Kadın'ı veya "Uçurtmanın zinciri"ndeki Kezban olduğu gibi...

Unutulmaz hatıralar

Yıl 1950 idi.. Perdenin açılmasına **birkaç dakika kalmıştı. Semiha Berksoy,** makyajını **bitirmişti. Son defa aynaya baktı ve aynada, arkasında durmuş, bütün** dikkatiyle **kendisini seyreden bir küçük kız gördü. Bu, kendi kızı** Zelihadan başkası değildi. Zeliha, odaya annesi, opera ve tiyatro **sanatçısı** annesi Semiha

Zeliha Berksoy
Yeni bir nesil

Berksoy ile beraber gelmişti. Makyaj yapan sanatçıları seyrederken, bir ara annesine döndü, "Ben de boyanıp onlarla sahneye çıkacağım" dedi. Zeliha Berksoy o zaman dört yaşındaydı. Dünya tiyatro günü olan 27 Martta dünyaya gelmiş, bebekliği, sahnede Wagner'in İsolde'sini söyleyen annesini dinlemekle geçmişti. Sanatçı bir aile -Zelihanın babası Ercüment Siyavuşoğlu, yedi yaşında piyanoya başlamış, gençliğinde konserler vermiştir. Dedesi ise, Abdülhamidin saray orkestrasında flüt çalmıştır içinde yetişen Zeliha, küçük yaştan itibaren annesini taklide koyulmuş ve İtalyanca opera aryaları söylemeğe başlamıştır.

Ailenin en tatlı hatıralarından biri, Zelihanın, üçbuçuk yaşında iken, annesiyle Viyanaya gidişidir. Semiha Berksoy, konser vermeğe gittiği için hayli heyecanlıdır. Kertner Straseden geçerlerken, küçük Zeliha, bir dükkânda beyaz bir bebek arabası görür ve annesinden, bunu kendisine satın almasını ister. Semiha Berksoy, konseri iyi geçtiği takdirde bunu kendisine alacağını söyler.

Zeliha o gece, üçüncü sırada, büyüklerin arasına oturmuş, sessizce annesini dinlemektedir. Yanındaki kadın, belki çocuk ağlar diye, ona mütemadiyen şeker vermektedir. Birden, çocuğun, hipnotize olmuş gibi sahneyi izlediğini farkeder ve hayretler içinde kalır. Bu kadar küçük bir çocuğun, galeride, sessizce opera izlemesi, vestiyerde çalışan kadınları da pek şaşırtır. İlk operayı Viyanada, Wagner'in "Die Walkure"si ile görmüş olan Zeliha, ertesi gün, istediği beyaz arabaya da sahip olur.

Fakat Zeliha, sekiz ay sonra Ankarada, annesi "Cavalleria" operasına çıkarken aynı soğukkanlılığı gösterememiş ve kırbaç seslerini duyunca, "Annemi dövmeyin!" diye bağırmağa başlamış, oradan uzaklaştırılmıştır.

Sanatçının doğuşu

Küçük yaşında Mithat Fenmenden piyano dersleri alan Zeliha Berksoy, sahneye ilk adımını dört yaşında attı. Annesi, Ragıp Haykırla beraber, sırtım okşayarak, onu sahneye itiverdi. Semiha Berksoy, Shakespeare'in "Yanlışlıklar Komedyaa"nda rahibe Amelia'yı oynuyordu. Zeliha ise kilise çocuğu idi. Zeliha Berksoy bundan sonra "Köşebaşı", "Kiralık bina" gibi piyeslerde oynadı, oniki yaşında Cüneyt Gökçerin sahneye koyduğu "Cadı Kazanı"nda Betti Paris rolüne çıktı, gazetelerdeki eleştirilerde ismi, ilk defa, bu vesile ile duyuldu.

Babası ve annesi, bir sanatçı olarak yetiştirdikleri kızlarını, ortaokuldan sonra, Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümüne vermişlerdi. Zeliha, Konservatuvarda çok neşeli bir hayat geçirdi. En yakın arkadaşı olan Deniz Gökçede beraber, 1965-66 döneminde, Tiyatro Bölümünden

pekiyi dereceyle mezun oldu. Konservatuvarda, "Kırık Testi" piyesinde altmış yaşında bir ihtiyar rolüne çıkan Zeliha, daha sonra Goldoninin "Kahvehane"sinde başrollerden birini oynadı ve Charle Vildrac'ın "Dünya gözüyle" piyesini sahneye koydu.

Zeliha Berksoy, geçen yıl "Çatıdaki çatlak"ta oynadığı Fatma Kâdın rolü ile sanat kritiklerinin özel ilgisini çekti. "Kaktüs Çiçeği"nin Antonia'sı, Ayten Gökçer gibi bir sanatçının yanında oynadığı halde bu olumlu etkiyi tamamladı ve kendisine büyük umutlar bağlanmasını sağladı.

Zeliha Berksoyun şimdi en büyük isteği, Avrupada tiyatro sanalım incelemek, reji öğrenimi yapmak ve mesleğinde sağlam bir dünya görüşüne sahip olmaktır. Fatma Kadın ve Antonia gibi çok farklı rolleri aynı başarıyla oynıyan gençkız, parlak görünen bir yolun eşiğine ilk adımım atmış bulunmaktadır.

Necdet Elmas ve Zeliha Berksoy

Zeliha Berksoyun hayat hikâyesi, üstün özel yetenekli bir çocuğun nasıl yetişebileceğinin açık örneğidir. Zeliha Berksoy, sanatçı bir ailenin çocuğu olmasaydı veya sanata önem veren, sanatla meşgul olan bir çevrede yetişmeseydi, değil Konservatuvara, ilkokuldan sonra ortaokula gitme imkânına dahi sahip olmasaydı, ömründe bir tiyatro eseri, bir film seyretmeseydi, bugün sanat hayatımızın bir umudu olabilir miydi?

Tanınmış eğitimcilerden Orhan Çaplı, bu soruyu şu şekilde cevaplandırdı:

"— Başka bir çevrede, başka imkânlarla yetişmiş olsaydı, muhtemelen, Necdet Elmas da bugün olumlu bir alanda nam yapmış, hayata üstün yetenekli bir genç olarak adım atmış bir insan olacaktı. Üstün özel yetenekli çocukların, zamanında teşhis edilip yetiştirilmesi, işte bu yönden ve iki sebep yüzünden çok önemlidir: birincisi, zamanında keşfedilerek yetiştirilen üstün yetenekli çocuklar, toplumların kalkınmasında ve insanlık hizmetinde büyük faydalar sağlar, toplumların yüzünü güldürürler. İkincisi, eğitimsizlik ve imkânsızlık yüzünden ziyan edilen üstün yetenekli çocuklar ters yönde gelişerek, kabına sığmayan yeteneklerini zararlı yollarda kullanarak, toplumun başına dert olabilirler. Bunun için ailelerin, erken, yaştan itibaren, . üstün özel yetenekli çocukları ayırdetmesini bilmeleri, eğitim sistemimizin ve imkânların da bu yetenekleri gene meydana çıkaracak ve geliştirecek şekilde yeni baştan ele alınması, bu arada, yalnız üstün yeteneklilerin değil, bütün çocukların kendi yetenekleri alanlarında yetiştirilmelerinin öngörülmesi şarttır. İki çeşit üstün yetenekli çocuk vardır. Zekâsı normalin altında olduğu halde, belirli bir alanda dikkati çekecek kadar başarı gösteren çocuk, genel olarak .yalnız bu alanda başardı olup, yaratıcı güçten çok, hassas bir teyp, hassas bir fotoğraf makinesi niteliği gösterir. Oysa ki üstün zekâlı, üstün yetenekli çocuk, genel olarak, bir filanda üstün başarı gösterse de, birçok alanda da başarılı olabilecek niteliklere sahiptir, yani başarı dalları zengin ve çeşitlidir. Toplumun faydalandığı üstün yetenekli çocuklar özellikle işte bu çocuklardır.

Zeliha Berksoy "Kaktüs Çiçeği"nde
Üne doğru

Bir toplumda, yeteneklerin ve üstün yeteneklerin meydana çıkması için eğitim imkânlarının köyde ve kentte eşit olması ve çok amaçlı okul düzeninin uygulanması lâzımdır. Çok amaçlı okul düzeninde mecburi, dersler ve seçme dersler vardır. Çocuklar, yeteneksiz oldukları derslere zorlanmayıp, yeteneklerini geliştirecek alanlara yöneltilirler. Böylece onlara, kendi kendilerini tanıma imkânı da verilmiş olur. Genel olarak, zekâ derecesi ile çocuğun ruhsal, bedensel, toplumsal gelişme ve büyümesi arasında çok ya-

km bir ilişki **vardır,** öyle **ki,** eğer **çocukta herhangi bir arıza, sakatlık yoksa, erken yürümesi, erken konuşması, erken** oluş, **tüm büyümesinde erken gelişme çocuğun** zekâsına **işarettir.** Ailenin, daha okula gitmeden, böyle bir çocukla yakından ilgilenmesi ,ona yeteneklerini gösterecek **fırsatları** vermesi, örneğin resim yapmasını, müzik dinlemesini sağlaması şarttır. Ancak bu imkânlar yaratılırsa çocuk kendi kendisini bulabilir. Ailenin bu tutumunu okul tamamlıyacaktır. Yoksa, en **yetenekli** çocuk **çoban** olmaya terkedi**lirse,** çoban olarak kalır."

Sanatçı çocuklar, zaman zaman, basında baş köşeleri uzun süre işgal ederler. Bu çocuklarla röportajlar yapılır, bu çocuklarla; ilgili haberler verilir. Fakat, sanat dalında pek çok hârika çocuktan söz eden basın, nedense, bugüne kadar, sporda başarı gösteren çocuklara pek az yer ayırmıştır. Oysa ki son yıllarda Türkiyede bunların sayısı da bir hayli artmıştır ve bu çocuklar, özel yeteneklerini, en büyük imkânsızlıklar içinde dahi geliştirmeye çalışmaktadırlar. Son yıllarda teniste isim yapan üç kardeş -Anbar kardeşler-, bunun en açık bir örneğidir.

Nasıl ki Zeliha Berksoy sanatçı bir ailede, sanatçı bir annenin çocuğu olarak yetişmişse, Anbar kardeşler de aynı şekilde, tenisci bir babanın ihtimamı ve çabası ile yetişmişlerdir. Fuat Anbar, Beyazıt Anbarın eline dokuz yaşına basar basmaz bir raket tutuşturmamış olsaydı, acaba o, onsekiz yaşında, türk tenisinde isim yapabilir miydi?

Beyazıt. Anbar, 3 Ocak 1948'de Ankarada doğmuştur. Onbir yaşında iken, arkadaşı Ali Balkaner ile, Bahçelievler Tenis Klübü tarafından düzenlenen bir turnuvada birinci olmuştur. 1960'da Zonguldakta yapılan Yıldızlar Türkiye şampiyonasına götürülmüşse de, yaşının küçüklüğü yüzünden raket kullanamadan dönmüştür. Bugün Ticarî İlimler Akademisi birinci sınıf öğrencisi olan -ve mükemmel okuyan- Beyazıt Anbar, 1961'de Ankara Yıldızlar şampiyonu olduğu zaman sadece onüç yaşındaydı. Küçük yaşta şampiyon olmaya devam eden Beyazıt Anbar, 1964 - 65 sezonunda Junior'lar Türkiye şampiyonu olacak, **bir** yıl **sonra "A"** kategorisinde, kızkardeşi ile Birlikte, karışıklarda **Türkiye** şampiyonluğuna ulaşacaktır. Aynı sezon "A" kategorisinde Ankara birincisi olan Beyazıt, Ankara kupası maçlarında Türkiye şampiyonu Ziya Orenli **ile** finali **oynamak** başarısını göstermiş ve ikinci olmuştur. Bir süre önce yurdumuza gelen avustralyalı tenis antrenörü, Beyazıtın geleceğin şampiyonlarından olacağını söylemiş ve kendisini altı ay için, çalıştırmak üzere, Avustralyaya davet etmişse de, Tenis Federasyonunca yol parası karşılanamadığından, genç Anbar, çok şey öğreneceği bu davete uyamamıştır.

Tenisci Lûtfiye Anbar ve raketi
Yaşı küçük ama, hüneri büyük

Başarı zinciri

Anbar kardeşlerin 2 numarası Lûtfiye Anbar 1949'da gene Ankarada doğmuştur. Halen Ankara Kız Lisesine devam etmekte, ileride avukat olmayı tasarlamaktadır. Lûtfiye Anbar, rakiplerinin azlığı yüzünden ağabeysinden de daha çabuk bir başarıya ulaşmış, çabuk sivrilmiştir. Beyazıt gibi Lûtfiye de dokuz yaşında iken raketi tutmuştur. Dokuz yaşın, tenise başlamak için en mükemmel yaş olduğunu söyleyen baba Anbar, yalnız 3 numara Anbar için bir istisna yapmış ve Kemali sekiz yaşında tenise başlatmıştır. Sebep olarak ta. Kemalin daha iri yapılı olduğunu öne sürmektedir. Lûtfiye Anbar, 1962 yılında Jünior'lar bölge birinciliğini aldığı zaman onüç yaşında idi. Lûtfiye o yıl dömi-finale kadar yükselmişse de, yenilip finali oynayamayınca hırslanmış ve ertesi yıl, bütün rakiplerini yenerek finale çıkmış ve finalde şampiyon Sevim Barulayı da yenerek Ankara birincisi olmuştur. Lûtfiye o zaman ondördündeydi. Gençkız, aynı yıl Türkiye şampiyonu olmuş, 1964-65 yıllarında Türkiye Jünior'lar birinciliğini de rakiplerine kaptırmamıştır Nihayet 1965 yılında, onaltı yaşında iken, "A" kategorisinde. Gönül Erki de yenerek Türkiye şampiyonu olmuş, 1964-65'te iki kardeş, karışıklarda Türkiye şampiyonu olarak, başarılarına bir yenisini eklemişlerdir. Lûtfiye Anbar, geçen yıl İstanbul turnuvasında, ingilizlerin 8 numaralı raketi karşısında büyük bir oyun kudreti göstermiş, yarışmayı kaybetmesine rağmen, 64lık ilk setten sonra 9-7'lik ikinci sette büyük başarı kazanmıştır.

Anbarların en küçüğü Kemal

1955 doğumludur ve Anafartalar Ortaokulunun birinci sınıfına devam etmektedir. Kemal Anbar, bu yıl Ankara Yıldızlar şampiyonasına katılmış, finale kalmış ve Kadri Vurala yenilerek ikinci olmuştur. Kemal ayrıca, bu yıl, boyuna bakmadan, büyüklerin mücadelesine de katılmış, şampiyonanın ilk turunda, kendisinden üç kat yaşlı rakibini yenip elediği zaman büyük takdir kazanmıştır. Kemal, bu turnuvanın sonunda, tabiî, elenmiştir ama, tenis otoriteleri ona, geleceğin büyük umudu olarak bakmaktadırlar.

At var, meydan yok

Baba Anbar ve Anbar kardeşler, spor alanındaki dar imkânlardan şikâyetçidirler. Spor, özellikle tenis, zengin imkânlar ister. Yabancılarla yapılan karşılaşmalarda bu handikap derhal ortaya çıkmaktadır. Bozulan bir tenis raketinin yerine bir yenisini sağlamak, Türkiyede büyük bir meseledir. Federasyon, sporcuların bu gibi ihtiyaçlarını zar -zor karşılamaktadır. Halbuki yabancı tenisçi, sahaya dört raketle gelmekte, elini alıştırdığı bu raketleri, ihtiyaç halinde, hemen değiştirmektedir. Buna mukabil bizde, o kadar istikbal vaad eden bu çeşit genç sporculara, meselâ Spor-Toto'da bir iş dahi temin edilmesi boyuna geri kalmaktadır. Ayrıca, kapalı salon olmadığı için, gençler kışın, hemen hemen hiç antrenman yapamamaktadırlar. Beden Terbiyesi, Tenis Klübünün üç beton sahasını bile asfaltlamamaktadır. Bu bakımdan, yabancı ülkelerle rekabet hemen hemen imkânsızdır. Fuat Anbara göre, tenisin gençlere en büyük faydası, disiplinli bir spor oluşudur. O, çocuklarını, yalnızca şampiyon yapmak için değil, boş zamanlarım iyi bir şekilde değerlendirmek için tenise teşvik ettiğini söylemektedir.

Yüzücü Koşkun
"Atlet komple"

1966 yılının **yaz** aylarında birgün gazetelerin bazılarında değeri kadar büyük, bazılarında ise **küçük** bir haber çıktı: "Ayhan Karataş, 100 metre serbestte 59.8 saniye ile Türkiye rekorunu yenileyerek, 1 dakikanın altına indi". Aradan yirmi dört saat geçmemişti ki, bir ikinci haber, bu birinciyi izledi: "Ayhan Karataş, Atatürk yüzme havuzunda 100 metre serbestte bir gün önce yenilediği rekorunu yeniden aştı ve Türkiye rekorunu 59.5 saniyeye indirdi."

Bu iki rekoru, Ayhan Karataşın, aynı sezon içinde 200- metre serbestte 2.14.8 ve 2.14.4'lük Türkiye rekorları izledi.

Ayhan Karataş, 1948 yılının 3 Ocağında Adananın Keratasında dünyaya gelmiş ve çocukluğu bu küçük kıyı kasabasında geçmiştir. Ayhan bu sırada denizle dost olmuş, kendi kendine yüzmeyi öğrenmiş, daha sonra öğrenim için Adanaya gelerek, Atatürk yüzme havuzunda çalışmaya başlamıştır. Küçük yaşta dikkati çeken yüzücü genç, onbeş yaşında iken Türkiye yüzme birinciliklerinde, 100 metre serbestte Türkiye rekoruna sahip olunca, dikkati üzerinde toplamış, aynı sezon içinde 200 metre serbestte iki Türkiye rekorunu daha yenileyerek, başarısını hızlı bir tempo içinde devam ettirmiştir. Karataş, 1963'te, daha küçük yaşta, Akdeniz oyunlarında da milli mayoyu giyme başarısını göstermiştir.

Genç yüzücü, havuzların dışında, öteki spor alanlarında da büyük başarı göstermekte, voleybol ve basketbol karşılaşmalarında Çukurova Özel Koleji ile Adana Demirspor formalarını taşımaktadır. Karataşlar, dördü erkek olmak üzere, sekiz kardeştirler ve ötekiler de, ayni şekilde spor yapmaktadırlar.

Eski bir yüzücü olan Ökkeş Koşkun, yıllarca önce eşine dostuna, beş yaşında denizden çıkmayan kızını göstererek, "Göreceksiniz, benim kızım Türkiye şampiyonu olacak" der dururdu. Beş yaşında sudan çıkmayan küçük kız Gülsen Koşkun, baba Ökkeşi gerçekten mahcup etmedi, anne ve babasının görevlerinin Adanaya naklinden sonra, havuz çalışmalarına başladı ve kısa süre içerisinde büyük gelişme göstererek, muhtelif kategorilerde bölge birincilikleri kazandı, ardından Türkiye şampiyonluklarını ve rekorlarını da ele geçirdi. İsrail ve Bulgaristan ile yapılan temaslarda, geçen yıl, ay-yıldızlı mayoyu da giyen Gülsenin, Türkiye rekorlarını yenilemesi devam etmektedir.

Gülsen Köşkün da, Ayhan Karataş gibi, Karataşta, 1951 yılında doğmuştur. Halen Adana Özel Kolejinin Fen bölümü beşinci sınıf öğrencisi olan Gülsenin niyeti, sporun yanısıra, seçeceği kimyagerlik, mesleğinde başarılı olmaktır. Gülsenin, basketbol ve voleybol oynayan iki erkek kardeşi vardır. Kendisi ayrıca atletizmle de uğraşmakta, bütün spor dallarına büyük ilgi duymaktadır. Bu, onaltı yaşındaki gençkız türk sporunun bir yıldızı olarak parlamaktadır.

Bizimle istediğiniz gün New York'a aktarmasız uçabilirsiniz. Roma ve Paris'te bir müddet kalıp vakit geçirmeniz de elinizdedir.

Tereddüt etmeyiniz... New York'a aynı uçakla aktarmasız yegâne servis bizdedir. Öğle üstleri başlıyan uçuşlarımız herkes için en müsait saattedir. Haftada on sefer yapan uçaklarımızdan birini seçerek, aynı günün akşamı New York'a varabilirsiniz.

Aceleniz yoksa... ilâve ücret ödemeden arzu ettiğiniz Avrupa şehrinde bir müddet kalabilirsiniz. Seferlerimizden üçü Roma ve Paris üzerinden, yedisi ise Belgrad, Viyana, Münih, Frankfurt ve dra yolu ile yapılmaktadır.

İşte bir hakikat daha: Pan American, Birleşik Amerika'ya diğer herhangi bir havayolundan fazla sefer yapmaktadır. Bizimle uçunuz. Atlantik aşırı tarifemiz hiçbir zaman bu derece ehven olmamıştır. Yolculuk esnasında mükemmel servisten ve Paris'in meşhur Maxim's lokantasının hazırladığı nefis yemeklerden büyük bir zevk duyacaksınız.

Fazla bilgi için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul : Hilton Methali, Tel : 47 45 30
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel : 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel : 33 4 72
Adana : Ağba Oteli, Tel : 1501

Dünyanın en tecrübeli havayolu

ATLANTİKTE BİRİNCİ — PASİFİKTE BİRİNCİ
LÂTİN AMERİKADA BİRİNCİ — DÜNYA TURUNDA BİRİNCİ

Türkiye

Herkes gider Mersine...

Bu sayfalarda, sinemacılarımızın bünyemize hiç uymayan yanlış bir koruma düzeninde direnmelerinden, ilgili makamların da yalnız yıllık film sayısındaki artışa bakarak "Türk sineması artık korunmaya muhtaç değildir" gerekçesiyle bu yanlış koruma düzenini bile iyice etkisiz bırakacak bir kânun tasarısını Meclise getirmelerinden doğan terslikler belirtilmeğe çalışılırken (Bk. AKİS, Sayı: 656), tuhaf bir tesadüf, Batının en önemli sinema dergilerinden birinin aynı günlerde yurdumuza gelen son sayısı, sanki bu terslikleri daha da açığa vurmak istermişçesine, Batı Avrupa ülkelerinde sinemaya devlet yardımı konusundaki bir soruşturmanın sonuçlarım yayımlamaktaydı.

Önce hemen belirtelim ki, yalnız Batı Avrupa ülkelerinde değil, fakat sinema endüstrisi belli bir gelişmeye, belli bir genişliğe varmış bütün ülkelerde devlet sinemaya şu veya bu şekilde mutlaka yardım etmektedir. Hem de bu yardım, ülkenin genel ekonomik sistemi ne olursa olsun, mutlaka yer almaktadır. Sinemasını devletleştirmiş ülkeler bir yana, bu yardım kamu sektörünün ağır bastığı sistemlerden başlayıp, karma ekonomi sistemlerine, özel sektörün ağır bastığı ekonomik sistemlere, hattâ Birleşik Amerika gibi devlet müdahalesini kesinlikle reddeden ülkelere kadar uzanmaktadır.

Bir başka önemli nokta da, bazı ülkelerde çok eskilere -meselâ İngilterede kırk yıl öncesine kadar- uzanan bu yardımın İkinci Dünya Savaşından bu yana sürekli olarak devam etmesidir. Nitekim, yukarıda adı geçen soruşturma da, Britanya Film Enstitüsünün yaygın organı "Sight and Sound" dergisi tarafından, yakında yenilenecek olan İngiliz Sinema Kanunundaki sinemaya yardım bölümünün düzenlenmesine yardımcı olsun diye yapılmıştır. Bir bakıma "Sight and Sound"un bu soruşturmasından elde edilen sonuçlar bilinmiyen, yeni şeyler değildir. Ne var ki, her vakit değişen şartlara göre yeniden düzenlenen yardım biçimlerinin son durumunu yansıtması, bir yandan da bunları bir tablo halinde karşılaştırmalı olarak ortaya koyması bakımından yararlı olmaktadır. Bizdeki yanlış koruma düzenini tamamiyle etkisiz kılacak kanun tasarısının görüşülmek üzere olduğu şu sıralarda Fransa, İtalya, Batı Almanya, İsveç, Danimarka, İspanya ve İngilterede yapılan bu soruşturmanın sonuçlarına bir göz atmak yerinde olacaktır.

En yüksek eğlence resmi

Önce bizdeki yanlış koruma düzeninin işleyişini hatırlatmak yerinde olacaktır: 1948 yılına gelinceye kadar yurdumuzda yerli - yabancı bütün filmlerden bilet ücretinin yüzde 42.85'i kadar -Belediye Gelirler Kanunundaki ifadeyle yüzde 70'e kadar- eğlence resmi alınıyordu. 1948'de bir kısım yerli filmcilerin resmî makamlarla yaptıkları temaslar sonunda yerli sinema sanayiini korumak için ikili bir sistem kabul edildi. Buna göre eğlence resmi yabancı filmler için yine eski oranını muhafaza ediyor, fakat yerliler için yüzde 20'ye -Belediye Gelirler Kanunundaki ifadeyle yüzde 25'e- iniyordu. Buna göre belediyeler, sinemaların programı tamamiyle yerli filmlerden meydana geldiği takdirde, eskiden almakta oldukları eğlence resminin yarısını yerli sinemaya bağışlıyorlardı. Bu, yerli sinema lehine önemli bir indirimdi. Nitekim bunun sonucu, 1948'den bu yana yerli film sayısının her yıl önce yavaş, sonra da başdöndürücü bir hızla artması oldu. Öyle ki 1948'de 16 olan yıllık film sayısı, onbeş yıl sonra 200'ü aştı. Ama, bu koruma sistemi yanlıştı. Çünkü filmlerin yalnız sayıca artışını sağlıyor, kalitede ise bir düzelme şöyle dursun, tersine, hızlı bir düşmeye yol açıyordu. Çünkü bu koruma sisteminde kaliteli film çevrilmesini teşvik edecek; destekleyecek hiç bir yön yoktu, iyi film de, kötü film de aynı şekilde korunduğu için, dolayısiyle sadece kötü film korunmuş oluyordu. Meclise sunulan yeni Belediye Gelirleri Kanunu Tasarısında, yerli filmlere şimdiye kadar uygulanan bu indirimli eğlence resminin oranı tekrar yükseltilmektedir.

"Sight and Sound" dergisinin soruşturmasında yer alan ilk soru da bu eğlence resmiyle ilgilidir. Verilen cevaplardan anlaşıldığına göre, adı geçen yedi ülkeden dördünde eğlence resmi vardır ve bunun oranı yüzde 5'ten yüzde 20'ye kadar değişmektedir. İsveç, Danimarka ve İngilterede ise eğlence resmi yoktur. Bu ülkelerde biletlerden alınan yüzde 10, yüzde 15 ve yüzde 7.25'lik bir pay sinemaya yardımda kullanılmaktadır.

Bundan da anlaşılacağı üzere, bizde şimdiye kadar -hem de "koruma" amacını da güttüğü halde- alınan belediye eğlence resmi, sineması en gelişmiş Batı Avrupa ülkelerindeki en yüksek eğlence resmine eşittir. Meclisteki tasarı şimdi bu oranı ortalama iki katma çıkarmağa hazırlanmaktadır.

Derginin ikinci sorusu, ulusal bir yardım düzeninin bulunup bulunmadığı, varsa bu yardımın hangi kaynaktan sağlandığı konusun-

Bizim filmlerimizin afişleri
Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine

dadır. Yedi Batı Avrupa ülkesinde de sinema alanında ulusal bir yardım düzeninin bulunduğu, ancak bu yardımı sağlıyan kaynakların çok değişik olduğu verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Meselâ Fransada bu yardım, sinema biletlerine konan ek vergiden, bir de film piyasaya sürülürken alınan vergiden sağlanmaktadır. Batı Almanyada yardımı doğrudan doğruya hükümet yapmaktadır. İsveç, bunun için iki yıl önce kurduğu ve çok iyi sonuçlar aldığı "isveç Sinema Ensfitüsü"nün yardım fonunu kullanmaktadır ki, bu da yukarıda belirtildiği gibi biletlerden alınan yüzde 10'luk paylardan sağlanmaktadır. Danimarka ile İngilteredeki yardım da aşağı yukarı buna benzer kaynaklardan sağlanmaktadır. İspanya ise bunu, dublaj filmlerinden aldığı vergiyle karşılamaktadır.

Hasılat ve kalite

"Sight and Sound"un üçüncü sorusu, yardımın sinemacılara hangi ölçüye göre dağıtıldığı, hasılatla orantılı olup olmadığı konusundadır. Yedi ülkeden yalnız Fransa, İspanya ve İngiltere, en çok yardımın en çok hasılat getiren filmlere yapıldığını kesinlikle belirtmektedir. Batı Almanya ile Danimarkanın cevabı ise kesin bir "hayır"dır. İsveç, yardımın, yarıdan azının hasılâtla orantılı olduğunu bildirmekte; İtalya,' yardım ile hasılat arasında doğrudan doğruya ilişki bulunmakla birlikte, ayrıca kaliteyi gözeten yardımın da bulunduğunu açıklamaktadır.

Derginin üzerinde önemle durduğu konulardan biri de bu kaliteli filme yardım meselesidir. Verilen cevaplardan anlaşıldığına göre, hiç bir kalite primi bulunmayan ülke sadece İngilteredir, Fransada ise kalite primi yalnız kısa filmlere mahsustur. Fakat yukarıda belirtildiği gibi, hasılata göre yapılan yardımdan ayrı olarak, bazı fransız filmleri, çevrilecek senaryoların değerine göre, ilerideki hasılattan ödenmek üzere, belli miktarda avans alabilirler. Bu avansın yıllık toplam tutarı 18 milyon liradır. İtalyada yılda en fazla 20 film, "üstün değer" taşıdığından dolayı kalite primi alabilir. Her film basına verilen kalite primi yarım milyon liradır. Bunun yüzde 71'ini yapımcı alır,. geri kalanı yönetmen, senaryocu, alıcı yönetmeni, sanat yönetmeni gibi kimseler arasında belli bir oranda paylaştırılır. İsveçte filmlere yapılan yardımın yarısı, "kalite"yi temel almaktadır. İki yıldanberi yürürlükte olan bu yardımdan, birinci yıl 8, ikinci yıl 13 film yararlanmıştır. Danimarkada da buna benzer bir yardım şekli uygulanmaktadır. İspanyada kaliteli filmlere, film giderinin yarısına kadar ulaşabilen prim verilmektedir. Batı Almanyada İçişleri Bakanlığının sinemaya yardım için ayırdığı yıllık 9 milyon lira, senaryoların incelenmesiyle verildiği gibi, film tamamlandıktan sonra ödül. şeklinde de verilmektedir. Bu durumda ödül kazanan film senaryo halindeyken yardım görüşse bu miktar ödülden düşülmektedir.

Genç sinemacılara yardım

"Sight and Sound"un sorularından biri de, genç sinemacıları teşvik için herhangi bir düzenin kurulmuş olup olmadığıdır. Özellikle devlete bağlı bir sinema okulunun bulunup bulunmadığı, deneme niteliğindeki çalışmaların desteklenip desteklenmediği sorulmaktadır. Yedi ülkeden, İngiltere hariç, hepsinde devlete bağlı sinema okulları bulunduğu, hattâ Fransa ile Batı Almanyada ikişer okulun yer aldığı, Batı Almanya, İsveç, Danimarka ve İspanyada genç sinemacıları, deneme niteliğindeki çalışmaları destekliyen düzenlerin kurulduğu verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Ayrıca, İngilterede de iki koldan bu yoldaki çalışmalar ve genç sinemacılar desteklenmektedir.

Yerli film yapımım desteklemek için başvurulan yollardan biri de sinemalarda yerli filmlere ayrılması mecburî olan süredir. Meselâ Fransada her sinema 13 haftadan 5 haftasını yerli filmlere ayırmak zorundadır. İtalyada her üç ayın 25 günü, İspanyada yabancı filme ayrılan her üç haftaya karşılık bir hafta, ngilterede bütün gösterinin süresinin en az yüzde 30'u yerli filmlere ayrılmaktadır. Batı Almanya, İsveç ve Danimarkada ise böyle bir koruma düzenine lüzum görülmemiştir.

Şimdi sonuca gelelim: Bir yanda, yalnız sinema endüstrisi değil, öbür bellibaşlı endüstri kollan da gelişmiş, "oturmuş" sayılan yedi büyük Batı ülkesinde sinemayı korumak için başvurulan tek değil birçok tedbir; bir yanda, az gelişmiş ülkeler arasında sayılan yurdumu» da uygulanan, zararı yararından çok, tek bir koruma düzeni. Bir yanda, İkinci Dünya Savaşından bu yana uygulanmakta olan, değişen şartlara, alman sonuçlara göre sık tık geliştirilip yenilenen, fakat şimdilik kaldırılması hiç düşünülmeyen koruma düzenleri; bir yanda, 1948'-de nasılsa konan ve bütün değişen şartlara rağmen olduğu gibi kalan, şimdi de tamamiyle etkisiz hale getirilmek istenen bir koruma düzeni. Bir yanda, sinemalarındaki gelişmeleri yakından inceleyip gerekli tedbirlerini verimli bir işbirliğiyle birlikte alan sinemacılar ve resmi makamlar; bir yanda, günlük çıkarlarından ötesini düşünmeyen, yalnız vurgun düzeninin sürüp gitmesini isteyen sinemacılar ile sinemayı bir gelir kaynağından başka gözle görmeyen, film sayısı artışını sağlık belirtisi sayacak kadar durumdan habersiz olan resmî makamlar... Yurdumuzda sinemanın 'niye bir türlü belini doğrultamadığının bundan daha açık sebebi olabilii mi? Sinemacılarımızda bu akıl ve ilgililerde de bu bilgi varken, sinemamız sinema olmayı daha çoook bekler.

1967 yılında:

15 MİLYON

130 APARTMAN DAİRESİ

5 ADET 100.000 LİRA
200 ADET 10.000 LİRA
400 ADET 5.000 LİRA
1000 ADET 1.000 LİRA
ayrıca
30.000 ADET
para ikramiyesi

- Bu yıl dağıtılacak cem'an 15 MİLYON liralık ikramiyelerin ilk çekilişi için tasarruflarınızı Türkiye İŞ Bankasında toplayınız.
- Merakla beklenen ve 24 Martta yapılacak olan SERVET KEŞİDESİ için İş Bankasına yatırmış olduğunuz tasarrufları muhafaza etmelisiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

